

Bijlage D - Jaarverslag 2018

Inleiding	24
1. Staatkundig Gereformeerde Partij	25
1.1 Bestuur & Organisatie	25
1.2 Ondersteuning van afdelingen en kiesverenigingen	27
1.3 Ondersteuning van politici	28
1.4 Communicatie en informatievoorziening	30
1.5 Organisatie verkiezingen	32
2. Wetenschappelijk Instituut voor de SGP	34
2.1 Inleiding	34
2.2 Bestuur en personeel	34
2.3 Personeel	34
2.4 Publicaties	35
2.5 Tijdschrift Zicht	36
2.6 Guido-conferenties	37
2.7 Communicatie	39
2.8 Donateurs en abonnees	40
2.9 Ten slotte	40
3. SGP-jongeren	41
3.1 Bestuur en commissies	41
4. Tweede Kamer	45
4.1 Inleiding	45
4.2 Samenstelling van het team	45
4.3 Samenwerking fractie en partij	46
4.4 Parlementaire werkzaamheden	47
4.5 Overige (buiten)parlementaire activiteiten	50
5. Eerste Kamer	51
5.1 Christelijk en constructief	51
5.2 Schalk	51
5.3 Van Dijk	52
5.4 Spanning	53
6. Eurofractie	54
6.1 Buitenlandse Zaken	54
6.2 Israël en Joodse gemeenschappen in Europa	54
6.3 Landbouw	55
6.4 Begroting	55
6.5 Overige zaken	55
7. Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa (VOE)	56
7.1 Bestuur en personeel	56
7.2 Activiteiten	56
7.3 Internationaal Secretariaat	58
7.4 Stuurgroep	59
7.5 Activiteiten	59
Afsluiting	60

Inleiding

‘Ook zal ik voor koningen spreken van Uw getuigenissen en mij niet schamen’ (Psalm 119:46). David komt tot die vrijmoedige uitspraak na zijn vertrouwen op God en Zijn Woord beleden te hebben. Gods bevelen had hij gezocht. Voor overheden spreken. Waarvan? Van Gods getuigenissen. Zonder enige schaamte, want waarom zou hij zich moeten schamen voor God en Zijn Woord?

Alle christenen worden geacht dit woord van David te belijden en te praktiseren. SGP’ers en hun vertegenwoordigers en bestuurders staan voor die roeping. Geen uitbestedingscultuur past ons. Allen dragen wij de grote verantwoordelijkheid te zijn als een stad op de berg en een zoutend zout en een lichtend licht in de samenleving.

Niettemin ligt er voor onze vertegenwoordigers en bestuurders een bijzondere roeping in het publieke domein: in woord én daad dienen zij Gods Woord tot meerdere erkenning te brengen. Handhaving en doorwerking van de Bijbelse beginselen in ons volksleven, zo staat in ons Program van Beginselen. De overheid is Gods dienaar, ons ten goede (Romeinen 13:4) en ieder mens is onderworpen aan de macht die de Heere over hem of haar heeft gesteld. Paulus getuigde voor koningen en overheden. Dat getuigenis stond diametraal op de cultuur van die dagen.

‘Zij verkondigen zeden, die ons niet geoorloofd zijn aan te nemen noch te doen, alzo wij Romeinen zijn’ (Handelingen 16:21). De inhoud van Paulus’ boodschap is naar het oordeel van mensen ouderwets en achterhaald. Die beoordeling valt ook veelal de SGP-boodschap ten deel. De inhoud was ogenschijnlijk niet bij de tijd. Toch wist Paulus biddend in eigentijdse bewoordingen en metaforen de actualiteit van zijn boodschap weer te geven. Als geen ander kende hij de cultuur en filosofie van zijn tijd. Met behoud van de inhoud en een eigentijdse vertolking bracht hij Gods Woord onder de aandacht. Dat is ook de opdracht voor SGP’ers in onze sterk geïndividualiseerde liberale samenleving.

Met dankbaarheid mogen we terug zien op een prachtig jubileumjaar. We mochten herdenken ‘hoe voor dezen, ons de Heere’ Zijn gunst heeft bewezen. Roemen op mensen is een zinloze bezigheid. De Heere gaf goedertierenheid en trouw. Honderd jaar lang mocht het SGP-geluid klinken in de vergaderzalen. Naast een bijzondere partijdag zijn herdenkingsbijeenkomsten gehouden. Een boek waarin de SGP in rapport met de tijd is geschilderd, mocht het licht zien. De Heere gaf honderd jaar. Hij staat ook in voor de vrucht.

Verder vonden dit jaar tal van activiteiten plaats ten dienste van de boodschap van Gods Woord. Het voor u liggende jaarverslag geeft inzicht in die activiteiten. Het is geen heldenepos of een opsomming van heldendaden van SGP’ers of van de partij. Het is slechts een verslag en verantwoording van het vele en intensieve werk dat in partijverband binnen en namens de partij gedaan is. Onze SGP-vertegenwoordigers en -bestuurders voelen dagelijks de spanning te staan in een geseculariseerde samenleving waarin onbegrip en hoon vaak hun deel is. Naast beslistheid en vrijmoedigheid in het staan voor de Boodschap past ootmoedigheid, want wie zijn wij voor Gods aangezicht?

De bede van Daniël past ons bij het overzien van al het werk:

‘Bij U, o Heere, is de gerechtigheid, maar bij ons de beschaamdheid der aangezichten, (...). O Heere, bij ons is de beschaamdheid der aangezichten, bij onze koningen, bij onze vorsten en bij onze vaders, omdat wij tegen U gezondigd hebben’.

De rijke boodschap mag dan ook zijn:

‘Bij den Heere onzen God zijn de barmhartigheden en vergevingen, alhoewel wij tegen Hem gerebelleerd hebben’.

Alleen God is getrouw!

1. Staatkundig Gereformeerde Partij

A.D. 2018 was een bijzonder jaar voor de SGP. De partij herdacht haar 100-jarig jubileum. Een bijzondere mijlpaal. Geen enkele nu nog bestaande politieke partij is zo oud. Op diverse momenten en wijzen is aan het jubileum aandacht besteed. In dit jaarverslag leest u hier meer over.

1.1 Bestuur & Organisatie

Bestuur

In de op 21 april 2018 gehouden algemene vergadering zijn J.W. Keuken MBA, ir. L. de Knecht en ds. A. Vlietstra herkozen als lid van het Hoofdbestuur. Ds. A.A. Egas is gekozen in de vacature van ds. A. van Heteren. Ds. van Heteren is 21 jaar lid van het Hoofdbestuur geweest. In 2004 werd hij gekozen als partijvoorzitter. Na de invoering van de nieuwe partijstructuur in 2014 was hij plv. partijvoorzitter.

M.F. van Leeuwen besloot in het verslagjaar terug te treden als partijvoorzitter. Het Hoofdbestuur benoemde in zijn plaats drs. P.A. Zevenbergen. Op 12 september 2018 nam P.A. Zevenbergen het voorzitterschap van M.F. van Leeuwen over. Mr. P.J. den Boef is in de plaats van dhr. Zevenbergen gekozen als secretaris. Mr. L.G.I. Barth volgde dhr. Den Boef op als algemeen adjunct.

Het Hoofdbestuur bestaat op 31 december 2018 uit de volgende personen:

- drs. P.A. Zevenbergen   partijvoorzitter
- ds. G.W.S. Mulder   plv. partijvoorzitter
- mr. P.J. den Boef   secretaris
- J.W. Keuken MBA   penningmeester
- mr. L.G.I. Barth   algemeen adjunct

- drs. ing. G.H. Aversch
- J.W. Benschop
- ds. A.A. Egas
- mr. M.J.W. Hoek
- ds. M. Klaassen
- ir. L. de Knecht
- M.F. van Leeuwen
- dr. H.F. Massink
- ds. A. Vlietstra
- ing. B. van de Weerd

Het dagelijks bestuur van de SGP kwam in 2018 vijf keer bij elkaar, het Hoofdbestuur vergaderde zes keer. Als adviseur waren bij de vergaderingen van het Hoofdbestuur aanwezig de heren mr. C.G. van der Staaij (voorzitter Tweede Kamerfractie van de SGP) en drs. J.W. van Berkum (directeur partijbureau).

Personeel

De totale personele bezetting is op 31 december 2018 als volgt:

- drs. J.W. van Berkum   directeur partijbureau
- mw. H.W. Buurveld-Boer   huishoudelijk medewerkster (parttime)
- W. Doleman   adviseur bestuurders(vereniging) (parttime)
- mw. B.B. van der Elst-de Weerd   secretariael-administratief medewerkster (parttime)
- W. Goudriaan   adviseur afdelingen/kiesverenigingen
- mw. H. Neeleman   secretariael-administratief medewerkster (parttime)
- mw. C. Nieuwenhuis MA   strategisch communicatie-adviseur
- mw. drs. S. Paul-Cammeraat   financieel-administratief medewerkster (parttime)
- mw. C.W. Pors-de Visser   secretariael-administratief medewerkster (parttime)
- J.S. van der Ree Doolaard   eindredacteur De Banier (parttime)
- mw. A.C. Weerheim   managementassistente
- mw. M. Westerhout   administrateur

In het verslagjaar is van diverse collega's afscheid genomen.

- mw. N. van Veen, secretariael-administratief medewerkster (per 1 maart). In haar plaats is per 1 april mw. H. Neeleman benoemd.

- drs. H. Pool, adviseur afdelingen en kiesverenigingen (per 1 mei). In zijn plaats is per 22 augustus mw. C. Nieuwenhuis als strategisch communicatieadviseur benoemd. De werkzaamheden m.b.t. vitalisering en ledenwerving zijn overgenomen door W. Goudriaan.
- mw. C.W. de Jong, communicatiemedewerkster (per 1 augustus). Eerder in het jaar is haar 12,5 jarig werkjubileum bij de SGP herdacht.
- mw. S.E. van der Elst-Vijfhuizen, secretariael-administratief medewerkster (per 1 augustus). Per 1 augustus is mw. B.B. van der Elst-de Weerd benoemd in deze vacature.
- dhr. W. Doeleman, adviseur bestuurders(vereniging) is per 31 december uit dienst getreden.

Van 8 februari t/m 20 april heeft mw. B.N. Verheij stagegelopen op het partijbureau. Zij volgt de opleiding managementassistente/directiesecretaresse niveau 4 aan het Hoornbeek College. De SGP heeft hiervoor bij de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) een erkenning aangevraagd en verleend gekregen. De SGP is nu ‘erkend leerbedrijf’.

In maart 2018 heeft Arbodienst Perspectief de wettelijk verplicht Risico-inventarisatie- en evaluatie (RI&E) verricht. Mw. A.C. Weerheim is aangesteld als zogeheten ‘preventiemedewerker’.

Het managementteam bestaande uit de heren J.A. Schippers, N. Bakker en J.W. van Berkum vergadert in beginsel een keer per maand, terwijl er een maandelijks werkoverleg is met de medewerkers die in dienst zijn van de partij.

Overleg met de Partijadviesraad

Het Hoofdbestuur heeft in 2018 één keer vergaderd met de Partijadviesraad. De Partijadviesraad fungeert voor het Hoofdbestuur als representatief adviesorgaan en klankbordgroep uit de achterban van de partij. De Partijadviesraad bestaat uit negentien personen uit verschillende geledingen van de partij. De leden zijn: mr. C.P.W. van den Berg, prof.dr.ir. H. Boersma, ir. G.H. ten Bolscher, drs. M. Bossers, dr.ir. S.M. de Bruijn, C.C. Cornet, A.J. Flach, W. Hazeleger, L. Kisteman, G.R. van Leeuwen, J.J. Luteijn, drs. D. van Meeuwen, Th.A. Meijboom, C. Oomen, T.A. Stoop, L. van der Tang, M. Uitbeijerse en H.J. van der Wind. In verband met de verkiezing van G.H. Aversch tot lid van het Hoofdbestuur is in zijn plaats drs. W.L. Verweij benoemd als lid van de Partijadviesraad.

Commissies

Het afgelopen jaar waren diverse door het Hoofdbestuur ingestelde commissies actief:

- Strategiecommissie. Deze commissie bewaakt de uitvoering van het door het Hoofdbestuur vastgestelde Integraal Strategisch Beleidsplan. Bestuursleden en medewerkers van de Partij, de Bestuurdersvereniging, het Wetenschappelijk Instituut, de SGP-jongeren, de Eerste en Tweede Kamerfractie en de Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa (VOE) zijn in deze commissie vertegenwoordigd.
- Jubileumcommissie ‘100 jaar SGP’. Deze commissie heeft het 100-jarig jubileum van de partij voorbereid.
- Selectieadviescommissie kandidatenlijst Eerste Kamer. Deze commissie heeft een conceptkandidatenlijst opgesteld voor de Eerste Kamerverkiezingen.
- Selectieadviescommissie kandidatenlijst Europees Parlement. Deze commissie heeft een conceptkandidatenlijst opgesteld voor de verkiezingen voor het Europees Parlement.

Overleg met Landelijk Bestuur van de ChristenUnie

Elk jaar wordt overleg gevoerd met het Landelijk Bestuur van de ChristenUnie. In 2018 is er drie keer een overleg geweest. Tijdens deze overleggen zijn onder andere afspraken gemaakt met betrekking tot de verkiezingen voor het Europees Parlement. De voorzitters van beide besturen houden tussentijds bilateraal informeel contact. Een afgevaardigde van het Hoofdbestuur woont zo mogelijk de algemene vergaderingen van de ChristenUnie bij om mede daardoor blijk te geven van wederzijds meeleven.

Integraal Strategisch Beleidsplan

In 2018 is een nieuw Integraal Strategisch Beleidsplan (ISB) 2018-2021 vastgesteld. In het ISB zijn de volgende strategische thema’s opgenomen:

1. rekrutering en ontwikkeling talent;
2. positionering en profilering;
3. levendige partij en verbinding met elkaar;
4. activering en ondersteuning van ambassadeurs;
5. versterking internationale netwerken.

Per thema zijn strategische doelen en acties geformuleerd. De belangrijkste acties worden in de volgende paragrafen genoemd.

Algemene Verordening Gegevensbescherming

In 2018 zijn veel werkzaamheden verricht ter voorbereiding op de inwerkingtreding van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Het partijbureau is hierin begeleid en geadviseerd door een extern bureau. Er is o.a. in kaart gebracht welke gegevens de SGP verwerkt, er zijn verwerkersovereenkomsten gesloten en er is een verwerkingenregister opgesteld. Op de website van de SGP is een privacyverklaring opgenomen. Tevens is een Functionaris Gegevensbescherming (FG) aangesteld. De nieuwe regels hebben ook betrekking op afdelingen en kiesverenigingen. Belangrijk is dat allen die werken met persoonsgegevens dit op een veilige manier doen en zich ervan ook bewust zijn dat de verwerking van deze gegevens aan regels gebonden is. Enkele handreikingen ('Richtlijnen omgang persoonsgegevens') hiervoor zijn met de afdelingen/kiesverenigingen gedeeld.

1.2 Ondersteuning van afdelingen en kiesverenigingen

Omvorming van kiesvereniging tot afdeling

Per 1 januari 2015 kent de partij een duale partijstructuur die bestaat uit afdelingen en kiesverenigingen. In de nieuwe structuur zijn de gemeentelijke kiesverenigingen en provinciale verenigingen omgevormd tot gemeentelijke afdelingen en provinciale afdelingen. Op plaatselijk niveau kent de partij zowel plaatselijke kiesverenigingen als afdelingen. Plaatselijke kiesverenigingen kunnen zich vrijwillig omvormen tot afdeling.

Per 1 januari 2018 zijn er 68 plaatselijke afdelingen: Achterhoek, Albrandswaard, Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Apeldoorn, Barendrecht, Beekbergen, Bennekom, Benschop-Polsbroek, Breukelen/Maarssen, Bunschoten, Cromstrijen, Dirksland, Elburg (Doornspijk), Enschede, Epe, Giessenlanden, Goedereede (Ouddorp), Goes, Gorinchem, Gouda, Haarlemmermeer, Hardenberg, Harderwijk (Hierden), Heerde-Wapenveld, Hendrik-Ido-Ambacht, Kampen, Kapelle (Biezelinge), Katwijk, Krimpen aan den IJssel, Krimpenerwaard, Kruiningen, Leiderdorp e.o., Leusden, Liesveld, Middelburg, Middelharnis/Sommelsdijk, Nijkerk e.o., Noord-Beveland, Noordoostpolder, Nunspeet/Hulshorst, Oldebroek, Oostflakkee, Oud-Beijerland, Oudewater, Renswoude, Rhenen, Ronde Venen, Rotterdam, Schouwen-Duiveland, Sliedrecht, Soest/Baarn/Eemnes, Sprang-Capelle, Terneuzen, Veenendaal, Veere, Voorne Putten, Voorst (Teuge/Terwolde), Waddinxveen, Woerden, Woudenberg, Yerseke, Zaanstad e.o., Zaltbommel, Zeist, Zoetermeer, Zuidplas en Zwijndrecht.

In 2018 heeft één kiesvereniging, te weten Hardinxveld-Giessendam aangegeven per 1 januari 2019 als afdeling verder te willen gaan. Vanuit het partijbureau is deze kiesvereniging bij de omvorming ondersteunt.

Per 1 januari 2019 is de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden ontstaan door een fusie van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik. Vooruitlopend daarop zijn in 2018 de pkv's Vianen, Meerkerk en Leerbroek opgeheven en opgegaan in de pkv. Leerdam. De gemeentelijke afdeling Zederik, waarvan de pkv's Leerbroek en Meerkerk lid waren, is opgeheven.

Per 1 januari 2019 zijn ook de nieuwe gemeenten Altena, Hoeksche Waard en West Betuwe ontstaan. In de nieuwe gemeente Altena zijn twee pkv's: Aalburg en Werkendam. Doordat beide pkv's nu tot dezelfde burgerlijke gemeente behoren, is de gemeentelijke afdeling Altena gevormd.

In de gemeente Hoeksche Waard zijn de volgende pkv's/afdelingen: Binnenmaas, Cromstrijen, 's-Gravendeel, Korendijk, Oud-Beijerland, Puttershoek en Strijen. Door de herindeling is de nieuwe gemeentelijke afdeling Hoeksche Waard gevormd en de gemeentelijke afdeling Binnenmaas (waaronder de pkv's Binnenmaas en Puttershoek vielen) opgeheven.

Onder de nieuwe gemeente West Betuwe vallen drie pkv's: Geldermalsen, Lingewaal en Neerijnen. Hierdoor is de gemeentelijke afdeling West Betuwe gevormd.

Nieuwe ledenadministratie

In 2018 is de nieuwe ledenadministratie geïmplementeerd. Met het oog op de Algemene Verordening Gegevensbescherming is in het bijzonder aandacht gegeven aan de beveiliging van de persoonsgegevens. Uitgangspunt is dat gegevens van leden zo min mogelijk per e-mail worden verzonden. Daarom hebben de secretarissen van afdelingen en kiesverenigingen ook toegang gekregen tot het ledensysteem. Diverse secretarissen hebben hun wensen met betrekking tot de gebruiksmogelijkheden van het pakket doorgegeven. De planning is om in 2019 te werken aan de implementatie van nieuwe functionaliteiten voor secretarissen.

Financiële administratie afdelingen

Het partijbureau verzorgt de contributie-inning van de landelijke leden die zijn toegewezen aan een afdeling. Om deze contributie-inning zo efficiënt mogelijk te organiseren, wordt de contributie zoveel mogelijk digitaal geïnd. Dit proces verloopt goed. Het aantal leden dat het e-mailadres heeft doorgegeven om de contributie digitaal te innen, neemt nog steeds toe.

Vitalisering kiesverenigingen/afdelingen

In 2018 is er weer een zogeheten inspiratietour gehouden. In vijf plaatsen is een avondprogramma aangeboden: Amersfoort, Apeldoorn, Leiden, Rotterdam en Goes. De avonden voorzien in een behoefte. Er kon worden gekozen uit de volgende workshops:

- De SGP-fractie in oppositie
- Een topfitte SGP-fractie
- Financiën en retributie
- Nieuwsbrief en selecties
- De stip op de horizon
- Van ledenwerving tot kandidaatselectie

Op verzoek van kiesverenigingen en (provinciale) afdelingen is ondersteuning geboden bij vitaliseringsvraagstukken.

Ledenwerving

Per 1 januari 2018 had de partij 30.325 leden. Op 31 januari 2018 waren dat er 30.081. Per saldo is dat een verlies van 244 leden. Veel afdelingen en kiesverenigingen zetten zich in om nieuwe leden te werven. Het verdient aanbeveling om in het bestuur iemand aan te wijzen die verantwoordelijk is voor ledenwerving. De SGP zet zich in het bijzonder in om ook jongeren te stimuleren om lid te worden van de partij. Daarvoor is het zogeheten combilidmaatschap geïntroduceerd. Jongeren t/m 18 jaar kunnen dan tegen een gereduceerd tarief zowel lid zijn van de partij als de SGP-jongeren. Op dit moment zijn er nog veel jongeren alleen lid van de SGP-jongeren. Op het moment dat deze jongeren 28 jaar worden, kunnen ze geen lid meer zijn van de SGP-jongeren. Wanneer jongeren al in een eerder stadium tevens lid zijn van de SGP blijft hun band met de partij ook behouden vanaf het moment dat ze 28 jaar worden. Naast leden kent de SGP ook begunstigers. Het begunstigerschap is bedoeld voor personen die sympathie hebben voor de SGP, de partij willen steunen, maar de grondslag niet kunnen onderschrijven.

Internationaal partijcongres

Op vrijdag 26 oktober 2018 is in samenwerking met diverse SGP-geledingen een internationaal partijcongres georganiseerd over het thema 'Family first' Meer informatie hierover kunt u vinden in het jaarverslag van de Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa (VOE) en het Wetenschappelijk Instituut.

Publicatieplatform

Op dit platform kunnen besturen van kiesverenigingen en afdelingen allerlei documenten, PR-materialen en drukwerk aanpassen en bestellen in de huisstijl van de SGP. Door middel van dit publicatieplatform is een uniforme uitstraling van lokale SGP-uitingen geborgd en zijn de kosten voor de kiesverenigingen en afdelingen laag, omdat zij alleen drukkosten betalen en geen vormgevingskosten. Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 is het publicatieplatform uitgebreid met nieuwe producten. Er zijn templates beschikbaar gesteld waarmee lokaal verkiezingsposters, folders en flyers kunnen worden gemaakt. Ook voor de gemeenten waar een lijstverbinding is met de ChristenUnie zijn templates ontwikkeld. Deze templates zijn ook beschikbaar voor de Provinciale Statenverkiezingen.

1.3 Ondersteuning van politici

De ondersteuning van politici is een belangrijke taak van de SGP-bestuurdersvereniging.

Bestuur

De samenstelling van het bestuur van de SGP-bestuurdersvereniging was in 2018 als volgt:

- mr. drs. P. Verhoeve, functie: burgemeester Oudewater (voorzitter)
- A. de Kruijf, functie: wethouder gemeente Barneveld (vicevoorzitter)
- ir. H.J.A. Ruissen, functie: raadslid gemeente Krimpen a/d IJssel (secretaris)
- A.I.G. Dorst, functie: Statenlid Zeeland (penningmeester)
- G. van Leeuwen, functie: Statenlid Utrecht
- B.J. van Vreeswijk, functie: heemraad waterschap Vallei & Veluwe
- A.J. Flach, functie: wethouder gemeente Hendrik-Ido-Ambacht
- ing. C. verloop, functie: raadslid gemeente Tholen/bestuurslid Waterschap Scheldestromen

- drs. W.J. van Duijn, functie: raadslid gemeente Katwijk

Het bestuur heeft het afgelopen jaar zes keer vergaderd. De vereniging werd afgelopen jaar ondersteund door de adviseur W. Doeleman.

Activiteiten

Op 22 juni organiseerde de SGP-bestuurdersvereniging haar jaarvergadering en bestuurderscongres te Soest. Op het congres sprak Minister van Volksgezondheid en viceminister-president H.M. de Jonge over het thema 'oud en afgeschreven'. Hij ging in zijn bijdrage nader in op de aanpak van eenzaamheidsproblematiek in gemeenten, zijn lokale beleid voor de aankomende jaren, de vernieuwde aanpak rondom ouderenzorg en kwesties rondom het thema leven. Daarna was er een gesprek met hem over de vraag hoe we de vertaalslag naar de lokale politiek kunnen maken. Het congres werd afgesloten met een BBQ.

Op 14 december was er een startbijeenkomst voor de campagne van de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen in het Watersnoodmuseum te Ouwkerk (Zeeland). Tijdens deze bijeenkomst stond het volgende thema centraal: 'Samen aan de slag voor een veilige, innovatierijke en duurzame leefomgeving.'

Bestuurdersdag

De bestuurdersdagen worden georganiseerd voor de SGP-burgemeesters, SGP-wethouders en de gedeputeerde. In 2018 is twee keer een bestuurdersdag gehouden. Op 6 juli waren de SGP-bestuurders te gast in de gemeente Elburg. Op vrijdag 23 november in de nieuwe gemeente Hoeksche Waard.

Waterschapsplatform

Het Waterschapsplatform is een netwerk van SGP'ers die lid zijn van het Algemeen of Dagelijks Bestuur van een Waterschap of die vanuit hun kennis of ervaring interesse hebben voor het thema 'Water' en 'Waterschappen'. Het Waterschapsplatform is dit jaar in april bij elkaar gekomen, Waterschap Rivierenland was deze keer gastheer en heeft diverse activiteiten laten zien in Kinderdijk.

Verkiezingen

2018 stond in het teken van de gemeenteraadsverkiezingen. Op 21 maart en 21 november kon er in 100 gemeenten op de SGP worden gestemd. De SGP heeft vergelijkbare uitslagen met de vorige verkiezingen behaald, soms een kleine stemmenwinst of zetelwinst. In diverse gemeenten is de SGP wel buiten het college gehouden. Dit laat de forse daling zien als het gaat om het aantal wethouders. Het aantal raadsleden is vooral minder geworden door de herindelingsgemeenten.

SGP politici en bestuurders per 31-12-2018	
Raadsleden	250
Wethouders	42
Burgemeesters	11
AB-leden Waterschap	13
DB-leden Waterschap	4
Statenleden	18
Gedeputeerden	1
Totaal:	339

Statenledenbijeenkomst

De Statenleden hebben tweemaal een overleg met de Kamerfracties. Het eerste overleg vond plaats op 22 juni in Soest. Op deze vergadering werden diverse zaken besproken in voorbereiding op de verkiezingen. De Statenfractie Overijssel organiseerde op 30 november een werkbezoek voor de Statenleden en Kamerleden.

Burgemeesters

De SGP-bestuurdersvereniging heeft in 2018 een start gemaakt met een burgemeestersklas. Hierin worden kandidaten voorbereid voor het ambt van burgemeester. Gastspreker voor deze klas was o.a. oud-commissaris van de Koning Van Beek uit Utrecht.

Dienstverlening

De adviseur bestuurders(vereniging) ondersteunde in secretariële zaken op alle landelijk georganiseerde activiteiten. Daarbij ondersteunde hij het bestuur van de SGP-bestuurdersvereniging in het bestuurswerk en activiteiten. Daarnaast beantwoordde hij vragen van bestuurders en volksvertegenwoordigers over rechtspositionele, politiek-tactische of juridische kwesties.

Externe contacten

Bestuursleden van de SGP-bestuurdersvereniging participeerden in diverse overleggen die georganiseerd werden door het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het ging hier om de overleggen in het kader van Weerbaar bestuur, aanzien van het ambt en de reguliere overleggen met de ambtelijke leiding. De adviseur heeft zitting genomen in de commissie communicatie van het netwerk Weerbaar bestuur en diverse overleggen van collega bestuurs- en beroepsverenigingen.

Raamwerk commissies

In 2018 zijn er een aantal raamwerkcommissies actief geweest, namelijk voor de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen. In deze commissies namen Statenleden en Waterschappers deel, in de eindfase werd er een raamwerk opgeleverd.

1.4 Communicatie en informatievoorziening

Communicatieplan

Een belangrijke doelstelling van het Integraal Strategisch Beleidsplan van de SGP is om meer bekendheid te geven aan de tien speerpunten van de partij: Vóór een Christelijk Nederland, Vóór het gezin, Vóór het leven, Vóór de ander, Vóór de zondagsrust, Vóór de veiligheid, Vóór een verantwoorde vrijheid, Vóór een duurzame leefomgeving, Vóór Israël, Vóór een gezonde economie. Om deze doelstelling te realiseren is een communicatieactieplan opgesteld. Uitgangspunt is dat mediabijdragen zoveel mogelijk worden gelinkt aan één van de speerpunten.

Website

Vanuit het partijbureau en de Tweede Kamerfractie wordt er continu aan gewerkt om de website van de SGP zo actueel en toegankelijke mogelijk te houden. Het aantal websites van lokale afdelingen/kiesverenigingen neemt toe. Vanuit het partijbureau zijn gebruikershandleidingen samengesteld en worden cursussen gegeven voor webmasters.

Naast de SGP-website is er een besloten gedeelte dat alleen via een inlog toegankelijk is. Dit zogeheten SGP-intranet online is toegankelijk voor bestuurders, politici en bestuursleden van afdelingen/kiesverenigingen. Het platform ziet in de behoefte om informatie te delen.

Nieuwsbrieven

Er verschijnen drie soorten digitale nieuwsbrieven.

- een algemene nieuwsbrief om leden en andere belangstellenden op de hoogte te houden van politiek nieuws.
- een nieuwsbrief voor afdelingen en plaatselijke kiesverenigingen om besturen te motiveren, te inspireren en handvatten te geven voor hun bestuurlijke activiteiten.
- een nieuwsbrief voor politici om hen te ondersteunen in hun politieke activiteiten.

De Banier

In het afgelopen jaar is *De Banier* 8 keer verschenen. Alle nummers zijn gratis aan alle leden toegezonden. Daarnaast zijn er zo'n 300 abonnees, niet-leden, op het partijblad. Door de toezending van het blad aan alle leden van de partij wordt geprobeerd de betrokkenheid van de leden bij de partij te vergroten. De direct voor besturen van afdelingen/kiesverenigingen en politici bestemde informatie wordt gecommuniceerd door middel van digitale nieuwsbrieven. De Banier wordt verzonden via Erdee Distributie. In 2018 zijn de volgende themanummers verschenen: Gemeenteraadsverkiezingen (2x), 100 jaar SGP, de seksuele moraal in Nederland, de belastingkloof, 70 jaar Israël, kerk & staat, verkeersveiligheid. In plaats van twee nummers van De Banier is in verband met het 100-jarig jubileum van de SGP in april een glossy uitgegeven. Deze glossy is een samenwerking van de redacties van De Banier, Zicht en In Contact.

Beurzen

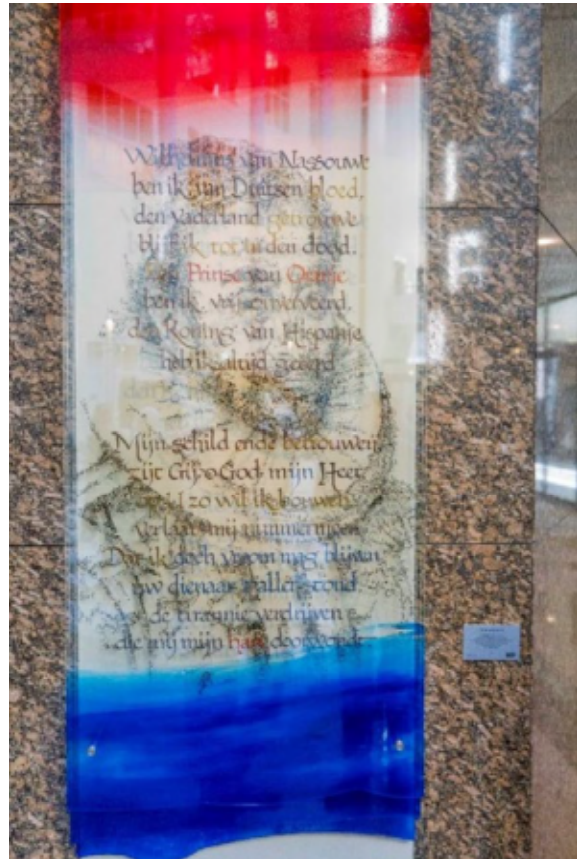
In 2018 was de SGP aanwezig op diverse beurzen. De gezinsbeurs die in het voorjaar in Hardenberg plaatsvond, stond in het teken van de gemeenteraadsverkiezingen. Verder was de SGP in september met een stand op de 50-Plusbeurs in Utrecht. In oktober nam de SGP deel aan de gezinsbeurs in Gorinchem.

Jubileumbijeenkomsten

- Op 21 april was de jaarlijkse algemene ledenvergadering waarop het 100-jarig jubileum van de SGP is herdacht. Gastspreker was minister-president M. Rutte. Deze dag is het door dr. W. Fieret geschreven jubileumboek 'Politiek bij een geopende Bijbel' gepresenteerd. Partijvoorzitter M.F. van Leeuwen overhandigde de eerste exemplaren aan C.G. van der Staaij, B.J. van der Vlies, W. Fieret en minister-president Rutte. Op alle adressen waar een SGP-lid woont is een jubileumboek bezorgd. Verder waren er naast een jubileumvideo diverse toespraken en felicitaties. Pieter Heijkoop verzorgde enkele orgel improvisaties en de begeleiding van de samenzang.
- Op 24 april is een jubileumbijeenkomst gehouden in Dordrecht. Sprekers waren ds. A. Vlietstra, M.F. van Leeuwen, C.G. van der Staaij en W. Pos. De begeleiding van de samenzang vond plaats door Pieter Heykoop. De belangstelling voor deze bijeenkomst was groot. Ook hebben veel mensen thuis meegeluisterd.

- Op 26 april heeft de SGP ter gelegenheid van het 100-jarig jubileum een kunstwerk aangeboden aan de Staten-Generaal. Het geschenk is in ontvangst genomen door de voorzitters van de Tweede en Eerste Kamer. Het kunstwerk is ontworpen door Jan den Ouden.
- In het kader van het 100-jarig jubileum is op 22 september de SGP-familiedag gehouden in het Openluchtmuseum te Arnhem.
- Op 2 november organiseerde de SGP in Zeeland een grootschalige jubileumbijeenkomst in Middelburg. Daarnaast is er ook lokaal op diverse plaatsen aandacht besteed aan het jubileum van de partij.

Overige bijeenkomsten

- Er is een SGP-ondernemersplatform dat moet zorgen voor een goede informatie-uitwisseling tussen de SGP en het bedrijfsleven. Inmiddels zijn ca. 150 ondernemers lid van het platform. Elk jaar worden bijeenkomsten georganiseerd om met elkaar van gedachten te wisselen. Op vrijdag 1 juni jl. heeft minister Wiebes van Economische Zaken en Klimaat gesproken over het thema energietransitie. Op vrijdag 19 oktober 2018 is er een bijeenkomst georganiseerd bij Falk bouwsystemen in Ede.
- Ook in 2018 hebben afdelingen, kiesverenigingen, jeugdverenigingen, kerkelijke gemeenten en scholen gebruik gemaakt van het door de SGP en de SGP-jongeren opgestelde aanbod om themabijeenkomsten te organiseren.

1.5 Organisatie verkiezingen

Gemeenteraadsverkiezingen

Op 21 maart waren er gemeenteraadsverkiezingen. De uitslag kan worden getypeerd als 'een fraaie stemmenwinst en een licht zetelverlies'. In de 'witte vlekken' Harderwijk en Hoogeveen kwam de SGP met één zetel in de gemeenteraad. In vier gemeenten won de SGP een raadszetel. In twaalf gemeenten is de SGP de grootste partij. In veertien gemeenten verloor de SGP een zetel, in Goeree-Overflakkee en op Urk twee zetels. Het zetelverlies kan deels worden verklaard doordat het niet langer mogelijk was een horizontale lijstverbinding te vormen. Een analyse van de verkiezingsuitslag is opgenomen in De Banier 2018, nummer 4.

Op 21 november waren er herindelingsverkiezingen. De campagne teams voor de herindelingsverkiezingen zijn ondersteund vanuit het partijbureau en de Tweede Kamerfractie. Zo worden de Kamerleden ingezet voor avonden en hebben ze een rol in campagnemateriaal (beeld).

Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen

Op D.V. 20 maart 2019 worden de verkiezingen voor de Provinciale Staten en Waterschappen gehouden. Op 16 maart is er een regulier overleg geweest met de provinciale propagandacoördinatoren waarbij diverse zaken rondom deze verkiezingen zijn besproken. In 2018 zijn er voor beide verkiezingen raamwerkverkiezingsprogramma's gereedgekomen. De besturen worden onder andere door middel van een draaiboek ondersteund bij de uitvoering van hun campagnetaken.

Verkiezing Europees Parlement

De eerstvolgende verkiezingen worden D.V. gehouden op 23 mei 2019. Een verslag van de werkzaamheden van de ChristenUnie-SGP fractie treft u aan in hoofdstuk 6. In 2018 zijn de voorbereidingen gestart voor de verkiezingen voor het Europees Parlement. De ChristenUnie en de SGP komen bij deze verkiezingen met een gezamenlijke kandidatenlijst uit. Op de algemene vergadering van 21 april is ir. H.J.A. Ruissen gekozen als lijsttrekker voor de SGP. Hij staat op nr. 2 van de gezamenlijke kandidatenlijst. Op de

kandidatenlijst staan 12 SGP- en 18 ChristenUnie-kandidaten. Er is door een verkiezingsprogramma commissie bestaande uit leden van beide partijen een conceptverkiezingsprogramma opgesteld. Op 16 februari 2019 wordt er een partijcongres gehouden om het verkiezingsprogramma te bespreken en vast te stellen. Afdelingen en kiesverenigingen kunnen daarvoor amendementen indienen.

Eerste Kamerverkiezingen

Op de algemene vergadering van 21 april is P. Schalk aangewezen als lijsttrekker voor de Eerste Kamerverkiezingen die D.V. op 27 mei 2019 worden gehouden. In 2018 is een selectieadviescommissie ingesteld die een conceptkandidatenlijst heeft opgesteld.

2. Wetenschappelijk Instituut voor de SGP

2.1 Inleiding

De Guido de Brès-Stichting, het Wetenschappelijk Instituut voor de Staatkundig Gereformeerde Partij (WI-SGP), is de 'denktank' ten behoeve van de SGP. Het instituut onderzoekt zelfstandig politieke en maatschappelijke vraagstukken, met als doel kennis en inzicht te verwerven met het oog op een voortdurende ontwikkeling van de staatkundig-gereformeerde visie op alle relevante beleidsterreinen. De resultaten van het onderzoek communiceert het instituut met politici, partijleden, SGP-stemmers en extern publiek. Het WI-SGP stimuleert bezinning, debat en opinievorming in de volle breedte van het kiezerspotentieel van de partij. Ook wordt het debat aangegaan met andersdenkenden.

De Guido de Brès-Stichting is opgericht op 21 maart 1974 en statutair gevestigd te 's-Gravenhage. Sinds december 2012 is het Wetenschappelijk Instituut gehuisvest aan de Dinkel in de Rotterdamse wijk Zevenkamp. In dit jaarverslag van de Guido de Brès-Stichting wordt teruggeblikt op de werkzaamheden die in 2018 door het Wetenschappelijk Instituut zijn verricht.

2.2 Bestuur en personeel

In het verslagjaar telde het bestuur van de Guido de Brès-Stichting negen leden. Het bestuur is per 31 december 2018 als volgt samengesteld:

- mr. A. Klaassen (voorzitter), Barneveld
- dr.ir. J.S. van den Brink (secretaris), Meteren
- dhr. J.J. Zoeteman RA (penningmeester), Ermelo
- dr. R. Bisschop, Veenendaal
- mr.drs. J. van den Brink, Werkendam
- dr. A. Goudriaan, Dordrecht
- ir. L. de Knegt, Barneveld
- prof.dr.ir. W. de Vries, Veenendaal
- mw. dr. H. Westerman-Dannenberg, Lisse

Het bestuur vergaderde op 5 februari, 9 april, 25 juni, 24 september en 19 november 2018. Verder heeft op 20 juni de jaarlijkse contactdag van bestuur en personeel plaatsgevonden.

2.3 Personeel

Per 1 januari 2018 had het Wetenschappelijk Instituut twee personeelsleden in dienst. De functie van directeur (1,0 fte) wordt vervuld door drs. J.A. Schippers. Tot en met 31 juli 2018 was mevr. mr. C.A. van der Tang-Everse werkzaam als wetenschappelijk beleidsmedewerker (0,8 fte) bij het Wetenschappelijk Instituut. In de ontstane vacature heeft het bestuur per 7 januari 2019 de heer dr. J.O. van de Breevaart benoemd.

In 2018 hebben drie studenten hun stage bij het WI-SGP afgerond:

- Martijn Stouten verrichtte van 11 september 2017 tot 8 februari 2018 onderzoek naar lokale autonomie in relatie tot Europese regelgeving, met name de Algemene Verordening Gegevensbescherming. In een bijdrage voor het tijdschrift *Zicht* heeft hij de uitkomsten van dit onderzoek gepresenteerd.
- Van 8 januari tot 16 maart heeft Sander Nipius in het kader van een stage de samenstelling en redactie van de glossy *100 jaar SGP* behartigd, vooral de onderdelen die het WI-SGP voor zijn rekening heeft genomen. De glossy is op 19 april gepresenteerd.
- Van 15 april tot 20 juni deed Ewout Oldenhuis onderzoek naar het ideologisch gehalte van verkiezingsprogramma's. Op 19 juni heeft hij door middel van een lunchlezing bij de Tweede Kamerfractie van de SGP de uitkomsten van zijn onderzoek gepresenteerd.

De secretariële ondersteuning, alsook de donateurs- en abonnementenadministratie werd tot eind juni verzorgd door mevrouw mw. S.E. van der Elst-Vijfhuizen. Zij heeft ook de advertentiewerving voor het kwartaaltijdschrift *Zicht* behartigd. Per 11 juli 2018 zijn haar taken overgenomen door mevrouw B.B. van der Elst-de Weerd. Mevrouw drs. S. Paul-Cammeraat en mevrouw M. Westerhout hebben in 2018 zorggedragen voor de financiële administratie en verslaglegging.

2.4 Publicaties

In 2018 heeft het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP op een indirecte manier bijgedragen aan de uitgave van twee boeken ter gelegenheid van het eeuwfeest van de partij. Omdat het bestuur geen zeggenschap heeft gehad over de inhoud van deze uitgaven, volgt hieronder slechts een korte impressie.

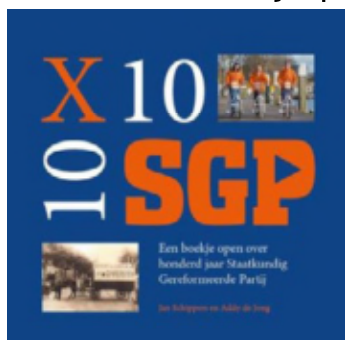

Mannen van Gods Woord. De Staatkundig Gereformeerde Partij 1918-2018

Het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen nam het initiatief voor deze bundel die acht wetenschappelijke essays bevat over belangrijke gebeurtenissen, beeldbepalende aspecten en ontwikkelingen in de geschiedenis van de Staatkundig Gereformeerde Partij. Dit boek biedt een interessant beeld van de partij die in dit boek o.a. getypeerd wordt als een krasse knar, een knoestige eik en een partij van meebewegende stabiliteit. Voor wie de partij van binnenuit kent, is het soms een eyeopener om te lezen hoe buitenstaanders naar standpunten, kenmerken en vertegenwoordigers van de SGP kijken. De visie van de partij op de positie van de vrouw en de geografische herkomst van SGP-stemmers uit de zogenoemde Biblebelt of Refoband - en verschuivingen daarin - worden in afzonderlijke hoofdstukken besproken. Ook komt de vraag aan de orde of een theocratische partij die een regering wenst 'op de grondslag van de in

de Heilige Schrift geopenbaarde ordening Gods', wel in de Nederlandse democratie past. Het boek werd geredigeerd door Hans Vollaard en Gerrit Voerman. De bundel is uitgegeven door Uitgeverij Verloren te Hilversum en te koop via de webshop van de SGP.

10 x 10 SGP. Een boekje open over honderd jaar Staatkundig Gereformeerde Partij

Dit kijk- en leesboek geeft een impressie in honderdvoud van de Staatkundig Gereformeerde Partij (1918-2018). Vanuit tien invalshoeken hebben de auteurs Addy de Jong en Jan Schippers telkens tien beelden en tien wetenswaardigheden bij elkaar gebracht. Zo ontstaat een veelkleurig doorkijkje naar honderd jaar SGP, waarbij verrassende kanten voor het voetlicht worden gehaald. De aansprekende en afwisselende combinatie van beeld en tekst maakt deze publicatie aantrekkelijk en toegankelijk voor iedere lezer die net dat beetje meer wil weten over de geschiedenis van de SGP, ook op lokaal en provinciaal niveau. Tijdens de familiedag van de SGP d.d. 22 september in Arnhem is deze uitgave gepresenteerd. Kees van der Staaij nam het eerste exemplaar in ontvangst en zei daarbij dat hij dit stiekem misschien wel

het leukste boekje vond dat in het jubileumjaar is uitgegeven. In de maand oktober is deze publicatie toegezonden aan alle donateurs van de Guido de Brès-Stichting.

Essay over de waarde van het leven

Op verzoek van de Hans van Mierlo Stichting (kenniscentrum D66) schreef drs. J.A. Schippers een essay getiteld: 'Kosteneffectieve zorg: rechtvaardig en ethisch verantwoord'. Deze bijdrage is opgenomen in de essaybundel *Over medische ethiek gesproken. Bepiegelingen op leven, levenseinde en zorg* waarvan Daniel Boomsma de redactie verzorgde. Ook collega's van andere wetenschappelijke bureaus leverden een bijdrage aan dit boek, alsmede het Rathenau Instituut en wetenschappers verbonden aan o.a. de Vrije Universiteit Amsterdam en de Radboud Universiteit Nijmegen.

100 stellingen bij 100-jaar Staatkundig Gereformeerde Partij Op dinsdagmorgen 24 april 'timmerde' de directeur 100 stellingen op de torendeuren van de Grote Kerk te Dordrecht. De stellingen zijn geformuleerd door (oud) redacteuren van het tijdschrift *Zicht*. Het hoofddoel van deze speelse actie was het vragen van aandacht voor het bevorderen van studie, bezinning en gedachtewisseling in de achterban van de SGP. De stellingen bestrijken een breed palet aan politieke en maatschappelijke thema's. Ter vergroting van de feestvreugde dient een fors aantal ludieke stellingen, al was het maar om aan te tonen dat humor en

orthodoxie bij de SGP principieel samengaan. Een geprint exemplaar van de stellingen is tegen vergoeding verkrijgbaar via het secretariaat.

2.5 Tijdschrift *Zicht*

Zicht is het kwartaaltijdschrift van het Wetenschappelijk Instituut voor de SGP. De redactie vergaderde in 2018 drie maal, te weten op 28 maart, 26 september en 10 december. Per 31 december 2018 is de redactie van *Zicht* als volgt samengesteld:

- dhr. A. van Dijk MA, Veenendaal
- ir. J. Maljaars, Woerden
- dhr. B. Provoost MA, Amersfoort
- drs. J.A. Schippers (secretaris/eindredacteur), Rotterdam
- dr. K. van der Zwaag (voorzitter), Barneveld

Per 1 augustus 2018 heeft mw. mr. C.A. van der Tang-Everse het redactielidmaatschap beëindigd. Zij wordt in januari 2019 opgevolgd door dr. J.O. van de Breevaart. Per 1 januari 2019 is de heer ir. J. Maljaars teruggetreden als redactielid. Hij wordt in de loop van 2019 opgevolgd door de heer H. Krooneman MA.

De redactie wordt ondersteund door een adviesraad, die als volgt is samengesteld: ing. J.J. van Burg MSc te Axel, mw. E. Abbey-van Doorn MA te Spijkenisse, mw. R.A. Hogendoorn-Heijboer te Boskoop, dhr. J.M. ten Hove MA te Alblasterdam; dr. ir. H. Kievit te Barneveld; drs. J.D. Veldman te Dordrecht en drs. P.J. Verheij RA te Alblasterdam. Verschillende leden van de adviesraad hebben de redactievergadering van 26 september bijgewoond.

In 2018 verscheen de 44e jaargang van *Zicht*, die drie gewone edities omvat en één speciale glossy.

Nr. 1: Israël 70 jaar

In deze *Zicht*-special vergelijkt arabist drs. M.M.J. Janssen de positie van Jeruzalem in de joodse, christelijke en islamitische geschriften. Hij constateert dat de theologische claim van de islam op Jeruzalem als heilige stad voor de islam feitelijk gebaseerd is op één koranvers (soera) 17,1 waarin wordt gesproken over een nachtelijke tocht die Gods dienaar van de Kaaba in Mekka naar de 'verst verwijderde moskee' voerde. Janssen: 'De islamitische traditie plaatst deze nachtelijke reis van Mohammed in het jaar 621. De Arabische veroveraars bereikten Jeruzalem echter pas in 638, wat betekent dat er in 621 nog helemaal geen moskee was in Jeruzalem.' Hij concludeert dat vergeleken met het belang van Jeruzalem in de Joodse en christelijke heilsgeschiedenis de theologische aanspraken van de islam op Jeruzalem uiterst mager zijn.

Nr. 2: Glossy 'SGP 100'

De SGP bestaat maar één keer 100 jaar. Om die reden sloegen de drie redacties van *De Banier*, *In Contact* en *Zicht* de handen ineen om een glossy samen te stellen.

Naast een tijdbalk met in het oog springende feiten uit de partijhistorie bevat de glossy een aantal interviews, kernachtige citaten van SGP'ers, de ontwikkeling in het stemmental en rubrieken met andere interessante weetjes, zoals een aantal voorstellen waaruit blijkt dat de SGP haar tijd soms ver vooruit was. Een fleurige pagina met felicitatiememo's van politici van andere partijen maakt het geheel compleet. Namens het WI-SGP hebben vooral stagiair Sander Nipius en de wetenschappelijk medewerker Corry-Anne van der Tang veel werk verzet om deze glossy op tijd gereed te krijgen.

Presentatie van de glossy 'SGP 100' bij de SGP-fractie in de Tweede Kamer te Den Haag.

Nr. 3: Tolereren = discrimineren?!

Met de Algemene Wet Gelijke Behandeling (Awgb) heeft de overheid een wissel omgezet, stelt mr. dr. J.T. van den Berg, lid van de Tweede Kamer van 1986-2002. 'Vanaf toen werd de seculiere meerderheidsnorm leidend. Voorheen was de norm voor het samenleven in de wetgeving eeuwenlang gestempeld door het christendom. Met de Awgb werd dat radicaal overboord gezet.' In een interview met het tijdschrift *Zicht* over tolerantie blijkt het oud-Kamerlid voor de SGP terug op de omslag begin jaren 90: 'Bijbelse waarden over het huwelijk en het gezin werden in één keer aan de kant gezet als basis voor wetgeving. Dat bedoelde Groen van Prinsterer met zijn revolutiebegrip, namelijk de omkering van alle waarden. Al twee eeuwen geleden zei hij: Pas op, als liberalen de meerderheid hebben, is er geen verdraagzaamheid, maar gewetensdwang.'

De katholieke filosoof dr. Theo de Wit schrijft in dit nummer van *Zicht* dat tolerantie zich van de deugd van dulzaamheid heeft ontwikkeld tot een politieke utopie. Hij citeert Alain Finkielkraut die tolerantie typeerde als 'de laatste tiran'. De liberale consensus van de laatste dertig jaar is het criterium waarmee de wereld en de geschiedenis wordt beoordeeld. Dit soort tolerantie verdraagt alleen zichzelf en is niet meer in staat tot een echte dialoog.

Nr. 4: Marx, markt en moraal

Een fors deel van de studenten gaat gebukt onder prestatiedruk, onzekerheid en sociale pressie, nog vóórdat zij deelnemen aan het arbeidsproces. Zij ervaren stressklachten. Onder de Amsterdamse studenten denkt ongeveer zes procent wel eens aan zelfmoord. Dat schrijft dr. C.P. Boele, bestuursvoorzitter van de Hogeschool Arnhem-Nijmegen (HAN). Volgens hem is er geen eenduidig beeld van de oorzaken: het heeft te maken met de fragmentatie van de maatschappij, waarin vele gebroken gezinnen bestaan, minder gepraat wordt thuis (als er al een thuis is). Daarnaast noemt dr. Boele de pressie van sociale media, van ouders die zo 'hoog' mogelijk onderwijs willen voor hun kinderen en de financiële druk. Boele wijst ook op drie dieper liggende oorzaken. Voorop gaat de invloed van het mensbeeld dat zelfontplooiing centraal stelt. Daarnaast leidt de ontkoppeling van economie en moraal tot eenzijdig efficiency-denken. Dit heeft een funeste uitwerking op het onderwijs: 'Deze schadelijke tendens wordt versterkt door een perspectiefloos intellectueel klimaat dat verwarring schept.' Dr. Boele: 'Het is hoog tijd om van onderwijsbedrijven weer scholen te maken, waar het goed toeven is voor onzekere jonge mensen. Hoog tijd om te stoppen met het koketteren met modieuze en perspectiefloze (management)filosofische praatjes, ook in het christelijk onderwijs.'

2.6 Guido-conferenties

In het verslagjaar zijn vijf presentaties, symposia of conferenties (mede) georganiseerd door het Wetenschappelijk Instituut. Hieronder volgt een korte impressie.

Interactieve sessie ‘Gezin in Nederland’ (9 april te De Klomp)

In samenwerking met de Tweede Kamerfractie van de SGP werd op maandagmiddag 9 april in ‘De Veenderhoeve’ te De Klomp een interactieve sessie belegd over de vraag hoe een beoogd pro-family platform het belang van het gezin voor de Nederlandse samenleving beter en krachtiger naar voren kan brengen, met name in de richting van politici en beleidsmakers. Circa 25 deelnemers van verschillende organisaties en kerken namen hieraan deel.

Symposium ‘Waarheen met de SGP?’ (18 april te Gouda)

Op woensdagavond 18 april werd - in samenwerking met het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen - in Hogeschool ‘De Driestar’ te Gouda het symposium gehouden: ‘Waarheen met de SGP?’.

Tijdens dit symposium werd door prof. dr. Gerrit Voerman (directeur DNPP) de bundel *Mannen van Gods Woord. De Staatkundig Gereformeerde Partij 1918-2018* gepresenteerd. Co-redacteur dr. Hans Vollaard (Universiteit Utrecht) legde het publiek een prikkelende vraag voor: ‘Zou de SGP haar getuigenis niet beter aan de kerken kunnen overlaten?’ Kees van der Staaij reageerde dat bij de SGP besturen en belijden samen op gaan. Prof. dr. Maarten Kater bepleitte ruimhartigheid en het belang van innerlijke vernieuwing bij SGP’ers. Maaike van Houten (journalist bij dagblad *Trouw*) bepleitte het behoud van authenticiteit en zelfrelativering van de SGP omdat zij daarin belangrijke kansen ziet voor de partij om relevant te blijven, zowel voor de eigen achterban als voor de parlementaire democratie. Circa 100 deelnemers namen deel aan het symposium.

Internationale conferentie ‘Family First’ (26 oktober te Doorn)

In samenwerking met de Stichting Vormingsactiviteiten in Oost-Europa, de Tweede Kamerfractie SGP, de Eurofractie SGP en de SGP-jongeren werd eind oktober de zesde internationale conferentie van de SGP belegd, met als thema *Family First - Towards a positive family policy*. 's Morgens werd een prayer breakfast gehouden. Peter Schalk, dr. Kees Boele en Sofieke van Olst voerden het woord. Hierna werd een bezoek aan Huis Doorn gebracht. Het middagprogramma werd met een Bijbelstudie geopend door Hoofdbestuur lid ds. M. Klaassen. Daarna sprak mevrouw Birgit Kelle (*New Women for Europe*) uit Duitsland over positieve framing van het gezin en het praktische belang van een goed gezinsleven voor de samenleving. Vervolgens werden vier workshops verzorgd: 1. Eline Nieuwland-van den Bosse (Over gezin en economie), 2. Maria de Jong (Over vrijheid van ouders en belangen van de kinderen), 3. Gert Jan Kloens (Over huwelijk, relatie en gezin) en 4. Pieter Moens & Leo van Doesburg (Over vrijheid van onderwijs en seksuele educatie). Bert-Jan Ruissen sloot het middagdeel af met een statement over het gezin in Europa. Het avondprogramma bestond uit een lezing door Antoine Renard uit Frankrijk (FAFCE) over de vraag waarom we moeten opkomen voor het gezin in onze samenleving. Daarna volgde een paneldebat waaraan naast de inleider Jovo Martinovic, Mariska Orbán-de Haas en Kees van der Staaij deelnamen. Met de buitenlandse gasten werd op zaterdag o.a. het gemeentehuis in Barneveld bezocht waar Jan Top namens de SGP-fractie een toelichting gaf op het gemeentelijk beleid voor gezinnen en jongeren. De zesde internationale conferentie telde ongeveer 95 deelnemers, waarvan er zo'n 25 uit het buitenland kwamen.

Studiedag ‘Reformatorisch Populisme’ (2 november 2018 te Dordrecht)

Op 2 november werd samen met het *Dutch Biblebelt Studies Network* in de Trinitatiskapel te Dordrecht een studiedag belegd over de staatkundig-gereformeerde politiek en haar relatie tot de Nederlandse kiezer. Met recente opbrengsten van het academische onderzoek naar populisme werd de SGP onder de loep genomen. Zijn de bevindelijk gereformeerden inderdaad een tikkeltje populistisch, zoals VVD-leider Mark Rutte zich eens openlijk afvroeg? Sprekers waren prof. dr. Fred van Lieburg (inleiding), prof. dr. Peter Achterberg (Religie en populisme), dr. André Krouwel (SGP-kiezers en populisme), dr. Ernst van den Hemel (De SGP en de culturalisering van het christendom) en mr. Dirk Vergunst (tweede Biblebeltlezing). SGP-Tweede Kamerlid dr. Roelof Bisschop participeerde in het paneldebat waarmee de studiedag werd afgesloten. Circa 50 personen namen hieraan deel. De bijdragen van de sprekers worden

deels opgenomen in de bundel *Theocratie en Populisme* (uitgeverij De Banier, Apeldoorn). Publicatie hiervan wordt in het voorjaar van 2019 verwacht.

Guidolezing ‘Opnieuw uitgedaagd’ (13 november te Woerden)

Zo'n 60 deelnemers kwamen in Kasteel Woerden luisteren naar de Guidolezing 2018 die werd uitgesproken door mevrouw dr. A.A. Kluveld, historicus, als universitair hoofddocent verbonden aan de Universiteit Maastricht. De tekst hiervan wordt in het voorjaar van 2019 uitgegeven in brochurevorm en beschikbaar gesteld aan alle donateurs van de stichting.

2.7 Communicatie

Het Wetenschappelijk Instituut heeft bekendheid gegeven aan zijn activiteiten en publicaties. Ter gelegenheid van een conferentie, de verschijning van een editie van het tijdschrift *Zicht* zijn persberichten verzonden. Ook wordt gebruik gemaakt van sociale media om het publiek te informeren over onze activiteiten en publicaties. Via aankondigingen en bijdragen in het ledenmagazine *De Banier* is de SGP-achterban op de hoogte gehouden. Daarnaast is in het verslagjaar zes keer een digitale nieuwsbrief verzonden.

Website

Het Wetenschappelijk Instituut beheert een eigen website: <https://wi.sgp.nl>. De website wordt actueel gehouden door regelmatig (opinie)artikelen te plaatsen, persberichten en nieuwe publicaties. In het voorjaar is door het WI-SGP een *Youtube*-kanaal aangemaakt, waarop inmiddels twee uitzendingen van *Family7* staan en twee filmpjes over het WI-SGP gemaakt door Cees van der Wal.

Vrijwel alle publicaties van het Wetenschappelijk Instituut zijn via het digitale documentatiebeheersysteem van Digibron toegankelijk (www.digibron.nl). In deze database kan op trefwoord worden gezocht binnen alle uitgaven van het Wetenschappelijk Instituut, te vinden onder ‘brochures SGP’. Zo kan snel worden vastgesteld of over een bepaald onderwerp ooit iets door het WI-SGP is gepubliceerd. In Digibron zijn ook alle (oude en recente) jaargangen van het kwartaaltijdschrift *Zicht* te vinden en te doorzoeken. De lopende jaargang wordt met een tijdsvertraging van circa een jaar op het internet geplaatst.

Opiniebijdragen

In 2018 schreven de directeur, de wetenschappelijk medewerker en een aantal bestuursleden gezamenlijk circa 20 columns en opinieartikelen die werden gepubliceerd in o.a. het *Reformatorisch Dagblad*, het *Nederlands Dagblad*, *Transparant* en *Profetisch Perspectief*. Ook verschenen interviews en nieuwsartikelen over het WI-SGP in de *Volkscrant*, *Trouw*, *NRC Handelsblad*, de *Gezinsgids* en het *Katholiek Nieuwsblad*.

Lezingen

De directeur en wetenschappelijk medewerker hebben in 2018 veertien lezingen en debatbijdragen verzorgd, onder meer bij studentenverenigingen, kiesverenigingen, *Family7*, de vereniging Protestants Nederland alsook de Faculteit Kerkelijk Recht van de Katholieke Universiteit Leuven. Op verzoek van de Stg. VOE-SGP werden lezingen in Caïro en in Kiev verzorgd.

Externe contacten

Namens het Wetenschappelijk Instituut onderhielden de directeur en de wetenschappelijk medewerker contacten met diverse organisaties, waaronder het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen, de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, het Sociaal en Cultureel Planbureau, de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, alsook diverse wetenschappelijke instituten van andere politieke partijen. Verder neemt de directeur deel aan de initiatiefgroep, bestaande uit historici en leden van CDA-, CU- en SGP-huize, die zich ten doel stelt het onderzoek en de publicatie van een wetenschappelijke biografie over Groen van Prinsterer (1801-1876) te realiseren.

Netwerken

In 2018 participeerde de Guido de Brès-Stichting in de volgende netwerkorganisaties:

- Sallux (ECPM Foundation);
- Duurzaamheidsoverleg Politieke Partijen;
- Platform Waarden en Normen;
- Platform Zorg voor leven;
- European Federation ‘One of Us’.

Advisering SGP

De directeur maakt deel uit van het Management Team van de SGP en neemt deel aan het strategieberaad van de partij. Voor raadsleden en statenleden van de SGP fungeert het Wetenschappelijk Instituut als adviseur bij specifieke, principiële of beleidsmatige vraagstukken. De wetenschappelijk medewerker en directeur participeren in het overleg van het Internationaal Secretariaat van de SGP.

Bibliotheek

De Guido de Brès-Stichting beschikt over een bibliotheek. De boeken, brochures en tijdschriften die daarin zijn opgenomen zijn onmisbaar voor het onderzoek. Jaarlijks worden nieuwe boeken aangeschaft, maar ontvangt het Wetenschappelijk Instituut ook boeken van uitgevers en particulieren.

2.8 Donateurs en abonnees

Het aantal donateurs en vrienden van de Guido de Brès-Stichting is in 2018 per saldo met 14 personen toegenomen, van 338 naar 352 (+ 4%). Het aantal losse abonnementen op het kwartaalblad *Zicht* vertoont een daling van 12 (-/- 3½%) ten opzichte van het vorig jaar en bedraagt nu 328.

Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de SGP is een speciale flyer gemaakt ten behoeve van de werving van donateurs en abonnees. Deze is bijgevoegd bij de glossy 'SGP 100' die aan alle partijleden is toegestuurd.

Het steunen van het werk van de stichting is een diepte-investering in de SGP. De vruchten van de inspanningen om inzicht te verwerven en visie te ontwikkelen worden pas op langere termijn geoogst. Met het oog hierop is steun door leden en vertegenwoordigers van de SGP onontbeerlijk.

2.9 Ten slotte

Het achter ons liggende jaar stond in het teken van het 100-jarig bestaan van onze partij, de SGP waaraan de Guido de Brès-Stichting is gelieerd. De doordenking van het beginsel van gereformeerde staatkunde en de noodzaak van een krachtige doorwerking van het Bijbelse beginsel in de dagelijkse praktijk van volk en regering is altijd een samenbindend element geweest op de kiesverenigingen en binnen de afdelingen van de SGP. Vanuit een christelijk-historisch verstaan van het bijzondere karakter van de band tussen God, Nederland en Oranje, alsook de beoogde samenwerking tussen kerk, overheid en samenleving, hebben SGP-leden, -kiezers, en -volksvertegenwoordigers zich gericht op het behoud van een christelijke samenleving.

De Guido de Brès-Stichting wil in die traditie bijdragen aan de doordenking van de vragen van onze tijd, zoals rond embryo-ethiek. Deze taak en roeping is er niet makkelijker op geworden doordat onze samenleving door en door gesecculariseerd is. Reeds in *Ongeloof en Revolutie* leert Groen van Prinsterer (1801-1876) ons dat een publieke orde die op atheïstisch beginsel berust door de verkondiging van de levende God wordt verstoord en bedreigd. In de Guido-lezing van november 2018 heeft dr. A.A. Kluveland ons hiervan voorbeelden gegeven en gewezen op de radicale inzet van de moderne mens om af te rekenen met alles wat God in de scheppingsorde aan de mensheid heeft gegeven. Dat hoeft ons natuurlijk niet te verbazen als we bijvoorbeeld de Brief van Judas lezen. De daarin gestelde vraag naar het onderscheid tussen invoelendheid en strengheid heeft een relatie met de vraag naar de betekenis van gewetensvrijheid en tolerantie, zoals aan de orde gesteld in de herfsteditie van *Zicht*.

Het bestuur is verheugd dat voor 2019 de personele bezetting van ons instituut weer voltallig mag zijn en we verwachten daarom ook dit jaar met Gods hulp en zegen dienstbaar te zijn aan de partij en de samenleving.

3. SGP-jongeren

3.1 Bestuur en commissies

In 2018 zijn er een heel aantal wijzigingen in het bestuur geweest. Op de vergadering van 26 januari 2018 werden Jos van de Breevaart (organisatie en relaties) en Arie Rijnveld (leden en lokaal) in het bestuur gestemd. Ze hebben een tijdje meegedraaid en werden vanaf 7 april 2018 officieel bestuursleden. Vanaf 7 april versterkt ook Pieter Meijers (politiek bestuurslid) ons bestuur. We namen toen afscheid van Hans van 't Land, Bert van Roekel en Willem-Jan Verdoes. Aan het eind van 2018, op onze ledenvergadering op 24 november 2018, namen we afscheid van Robbert Verleun en Erik Jan Vinke. Kees Boer (penningmeester) en Anne-Ruth Overduin (vicevoorzitter) namen hun plek in.

Voorzitter - Willem Pos

Het jaar 2018 was een bijzonder jaar. Immers, de Staatkundig Gereformeerde Partij mocht haar honderdjarig bestaan gedenken. We gaven ook zelf een boek uit, 'Op de bres', waarin de Tweede Kamerfractievoorzitters die de SGP heeft gehad, worden geportretteerd. In het najaar gaven we ook de essaybundel 'Eeuw uit, eeuw in' uit, waarin we de partij gedachten mee hebben gegeven over belangrijke thema's. Deze uitgaven mogen in geen huis missen!

De Volkskrant, NRC, NOS op 3, Elsevier en Radio 1 publiceerden over het jubileum van de moederpartij en vroegen daarbij ook naar de visie van SGP-jongeren op de honderdjarige. Dat was niet voor het laatst, want daarna volgden nog publicaties in De Saambinder, De Volkskrant, Nederlands Dagblad, Algemeen Dagblad, Trouw, Reformatorisch Dagblad en meermaals WNL Radio 1. Daarin ging het onder andere over genderneutraliteit, dividendbelasting, gedwongen inenten en duurzaamheid. Kortom, als SGP-jongeren hebben we in 2018 regelmatig onze standpunten naar voren gebracht in de media. En niet zomaar, maar omdat het leven naar Gods Woord goed is voor de héle samenleving.

Vicevoorzitter - Anne-Ruth Overduin

Sinds eind november heeft Erik Jan afscheid genomen als vicevoorzitter en mag ik mijzelf vicevoorzitter noemen. In het algemeen kan gesteld worden dat afgelopen jaar weer een jaar vol successen was. Een jaar waarin vele vrijwilligers hard gewerkt hebben om mooie activiteiten te ontplooiën. Maar ook een jaar waarin we weer met elkaar het geluid van de SGPJ hebben laten horen. Zoals een prachtige jongerendag, tal van SGPJ cafe's, congressen, etc. Alle vrijwilligers die dit mogelijk hebben gemaakt, hartelijk dank!

Secretaris - Josefien Verschuure

In 2018 ontdekte ik dat we een archief niet voor niets bewaren. Verschillende keren dook ik erin - onder andere om te kijken waar het mis gegaan was bij de herstructurering. Gelukkig is dat allemaal goed gekomen. En verder? Verder heb ik me vooral drukgemaakt met het regelen van vergaderingen. Ik schreef uitnodigingen, maakte me druk om agenda's en vergaderstukken. Hier en daar plande ik een sollicitatiegesprek en ik beantwoorde de nodige mailtjes. Verder verschenen voor het eerst dit jaar enkele columns van mij, namens SGPJ op CIP.

Beleidsadviseur - Niek Bakker

2018 stond in het teken van jubileumactiviteiten. Belangrijke taken voor de beleidsadviseur waren de realisatie van de jubileumglossy en het proces voor de uitgave van het boek 'Op de bres'. Ook de jubileumherdenking in april en de familiedag in september vroegen daarom tijd en aandacht.

In het afgelopen jaar hebben ongeveer 75 klassen deelgenomen aan de gastlessen van SGP-jongeren. Daarnaast faciliteren we er ook nog velen met materiaal. Voor het eerst gaf SGP-jongeren dit jaar ook gastcolleges aan universitaire studenten. De jaarlijkse cursusdag voor vrijwilligers was een succes.

In het afgelopen jaar is het nieuwe strategische plan vastgesteld binnen de partij, waar de voorzitter en beleidsadviseur aan hebben meegewerkt. Op het najaarscongres werd de nieuwe beleidsnota met de titel 'Plannen maken doe je zo!' vastgesteld. Verder nam de beleidsadviseur deel aan het managementteam van het partijbureau en verrichtte van daaruit ondersteunende en adviserende werkzaamheden voor de organisatie.

Ledenwerving - Arie Rijnveld

In 2018 is er een nieuwe voorzitter gekomen bij de commissie ledenwerving. Samen met de commissie is eraan gewerkt om nieuwe mensen bij SGP-jongeren te betrekken. We zijn op veel beurzen en evenementen aanwezig geweest, zoals de Duikenburgse Dagen, Familiedagen, Terdege Zomerfair, maar ook op bijeenkomsten van de kerkelijke jeugdbonden. Soms gebeurt dat in samenwerking met de SGP.

Gelukkig kunnen we ook steeds opnieuw op actieve vrijwilligers rekenen. De AVG stelt SGP-jongeren voor een grote uitdaging, omdat ons potentieel ook zit in de leeftijdsgroep 11-15. Volgens de eerste resultaten is dit effect groter dan verwacht. Daarnaast is er een inzet om meer combi-lidmaatschappen te verstrekken.

Communicatie - Dirk van Horsen

De commissie communicatie is actief geweest in de campagne voor de jongerendag. Er werd gebruik gemaakt van persoonlijke uitnodigingen, filmpjes en posters.

Voor veel (lokale) activiteiten zijn posters en kaartjes vormgegeven. Er is nog steeds een openstaande vacature voor vormgever. Daarnaast zijn er dit jaar de nodige filmpjes ontwikkeld ter promotie van de activiteiten.

InContact - Niels van Leeuwen

De redactie van *In Contact* heeft in het afgelopen jaar twee nummers gemaakt en een bijdrage geleverd aan de 'Glossy 100 jaar SGP'. De edities hadden achtereenvolgens 'Duurzaam handelen' en 'Verdrukking' als thema. Voor *In Contact* zijn er het afgelopen jaar weer verschillende grote namen geportretteerd/geïnterviewd. Te denken valt aan oud-politicus Hans Wiegel, Martijn van Helvert en natuurlijk onze eigen voorman Kees van der Staaij. De redactie heeft in 2018 meerdere keren vergaderd. Daarnaast waren er enkele informele bijeenkomsten. De samenstelling van de commissie is in 2018 onveranderd.

Klik - Nellieke Oudijn

In het afgelopen jaar is de KLIK drie keer verschenen. De tweede draaide om het getal "100" in verband met het jubileum van de SGP. De andere twee gingen over uiteenlopende onderwerpen. Afgelopen jaar heeft KLIK een wedstrijd uitgeschreven. Mathilde Verheij is VIP-KLIK'er geworden, voor de komende twee jaar. Zij schrijft elke KLIK een statement en in KLIK 2018.3 stond een leuk interview met haar. Er is het afgelopen jaar nagedacht over een nieuwe drukker en vormgever. De contacten met De Groot zijn gelegd. Zij hebben voor ons een mooie proef-vormgeving gemaakt, die vanaf KLIK 2019.1 gebruikt zal worden.

Organisatie - Jos van de Breevaart

Commissie organisatie organiseerde in 2018 driemaal een SGPJ-café, met als sprekers respectievelijk Pieter Verhoeve, Cor Verkade en Bert-Jan Ruissen. Daarnaast is er dit jaar een SGP-jongerendag geweest over eerlijke handel, georganiseerd door de jongerendagcommissie. Verder zijn er twee congressen geweest: een voorjaarscongres met het thema 'Zorg' en een najaarscongres wat in het teken stond van het 100-jarig bestaan van de SGP. Aan het eind van het jaar is er een informele bijeenkomst voor de vrijwilligers georganiseerd.

Relaties - Jos van de Breevaart

Vanaf begin 2018 is Jos van de Breevaart (bestuurslid organisatie en relaties) de voorzitter van deze commissie. In 2018 zijn sponsors binnen gehaald voor twee InContact's, de jongerendag en het najaarscongres. Daarnaast is gezocht naar een besparing voor het drukken van de InContact. Dit resulteerde in een andere drukker en leverde een flinke besparing op.

Politiek Platform - Maarten van Nieuw Amerongen en Pieter Meijers

2018 was een goed jaar voor het Politiek Platform (PP). We mogen terugkijken op een geslaagde SGP-jongerendag, een gouden medaille bij het PJO-Parlement en de publicatie van 'Eeuw uit, eeuw in', een essaybundel samengesteld door het PP.

Hans van 't Land nam halverwege afscheid van het bestuur en werd vervangen door Pieter Meijers, voormalig voorzitter commissie duurzame ontwikkeling en landbouw.

Naast de cafés, interne debatavonden, lokale avonden en vele andere activiteiten waren de SGP-jongerendag en de twee congressen de belangrijkste activiteiten. Op het voorjaarscongres werd stilgestaan bij de ouderenzorg in Nederland. Het najaarscongres stond in het teken van het 100-jarig jubileum van de SGP. Thema van de tweejaarlijkse SGP-jongerendag was 'Eerlijk handelen'.

Beide politiek bestuursleden hebben diverse malen opgetreden in landelijke media. Er was samenwerking met andere PJO's, bijvoorbeeld in de vorm van het Vliegcompact. In internationaal verband werd er samengewerkt binnen ECPYouth.

Commissie Binnenland - Lianne Ruitenbeek

Commissie Binnenland heeft een leuk en actief jaar achter de rug. We schreven in het Reformatorisch Dagblad, de Banier, op CIP en natuurlijk op onze eigen website, waren actief bij het PJO-parlement en bezochten verschillende inhoudelijke bijeenkomsten, zoals een evenement van ProDemos over digitale democratie. We hebben ons het afgelopen jaar beziggehouden met thema's als dubbele nationaliteit, immigratie en integratie, genderneutraliteit en moraal, discriminatie, vrijheid van meningsuiting en (de toekomst van) de democratie. Naar buiten toe hadden we een actieve bijdrage, zoals de participatie in het debat over de Wiv en de gekozen burgemeester. Ook droegen we een steentje bij aan de gemeenteraadsverkiezingen en de essaybundel. Sinds dit jaar organiseren we naast de gewone avonden ook mini-interne debatavonden, waar we als commissie samen een avond lang ons in een heel specifiek onderwerp verdiepen. In het komende jaar hopen we dit voort te zetten. Ook zijn we actief met betrekking tot de Provinciale Statenverkiezingen.

Commissie Duurzame Ontwikkeling en Landbouw - Frans Hazeleger

Als commissie zijn we ook in 2018 weer actief geweest rondom de thema's 'Duurzaamheid' en 'Landbouw'. We hebben ons dit jaar beziggehouden met de volgende concrete thema's: 'Fosfaat' (het halfjaarplan is op een goede manier afgerond doordat we op de SGP-jongeren dag de kans kregen het Fosfaatplan te overhandigen aan de minister), 'Gentech' (hierover hebben we na gedegen onderzoek een manifest geschreven die we in het voorjaar van 2019 willen overhandigen aan de Europese CU/SGP-fractie), de klimaatparagraaf van het regeerakkoord (hierover is een interne bezinningsavond georganiseerd en we hopen in het voorjaar de Tweede Kamerfractie een advies uit te brengen over dit thema), 'Waarde van voedsel' (hierover is met Woord & Daad en een aantal andere jongerenorganisaties een avond georganiseerd) en er is een begin gemaakt met het thema 'Kernenergie'.

Commissie Internationaal - Coen Hermet

Voor commissie internationaal stond 2018 voor een belangrijk deel in het teken van het schrijven van een visiedocument. We vonden het belangrijk om ons te bezinnen op wat we doen, en waarom we dat doen. Als commissie hebben we acht kernthema's vastgesteld: defensie/NAVO, EU, ontwikkelingssamenwerking, mensenrechten en christenvervolging, internationale organisaties, islamitische wereld, Israël, en grootmachten.

Op het najaarscongres van SGP-jongeren is het visiedocument gepresenteerd. Daarnaast zijn er ontmoetingen geweest met Kees van der Staaij en Bert-Jan Ruissen, waarin onder meer het visiedocument is besproken.

Op verschillende plaatsen, schreven we als commissie over tal van actuele onderwerpen. Van Israël tot Jemen, en van het klimaatakkoord van Parijs tot het migratiepact van Marrakesh.

Verder was SGP-jongeren vertegenwoordigd op de ECPYouth summer school in Wrocław, Polen, die in het teken stond van mensenhandel.

Ook in 2019 staan er DV weer belangrijke dingen op de agenda; onder meer de verkiezingen voor het Europees Parlement, en het SGPJ-voorjaarscongres rond het thema '70 jaar NAVO'.

Commissie Onderwijs - Rianne van Hoepen

Commissie onderwijs is nog steeds in de opstartende fase. We zitten erg om nieuwe commissieleden verlegen! Momenteel is er een lid en een (tijdelijke) voorzitter. We zijn het afgelopen half jaar aangeschoven bij LAKS om mee te denken over een manifest over verbetering van de toegang tot onderwijs. Dit wordt de komende maanden verder uitgewerkt. Met hopelijk nieuwe aanwinsten in het komende jaar hopen we volgend jaar wat meer te kunnen melden!

Commissie Sociaal Economische Zaken - Arthur Polder

In 2018 heeft de commissie zich voornamelijk bezig gehouden met de woningmarkt. In dit kader zijn er twee gesprekken geweest, met een journalist van het Financieel Dagblad en met een medewerker van de Sociaal-Economische Raad.

In februari heeft Arthur deelgenomen aan een debat over de woningmarkt in Amsterdam, georganiseerd door Denktank de Starterswoning.

Daarnaast heeft de commissie (steeds in wisselende samenstelling) in januari de Tweede Kamerfractie bezocht, in februari een symposium van het CPB over eenverdieners bijgewoond en in mei deelgenomen aan het PJO-parlement.

Verder zijn er diverse statements geplaatst en is er een artikel voor Zicht geschreven. Tenslotte heeft de commissie een bijdrage geschreven voor de essaybundel van SGP-jongeren.

Commissie Zorg - Mark van Opijnen

Opnieuw kunnen we terugkijken op een mooi jaar voor de commissie zorg. We worden nog steeds door veel organisaties benaderd en kunnen op die manier op brede schaal christelijke, zorggerelateerde geluiden laten horen. Zo hebben Niek Bakker en Rianne van Hoepen eind november bij de Bildung Academie onder de titel 'God en de grenzen van de vrije wil' mogen spreken over euthanasie. Eind maart waren we te gast bij Kees van der Staaïj om daar tijdens een diner ideeën en dilemma's te delen met elkaar. Ook gingen we mee met een werkbezoek van de SGP naar een Amsterdams hospice. Verder hebben we van ons laten horen via verschillende artikelen in het RD, AD en Trouw.

Met twee nieuwe commissieleden en een aftredende voorzitter zit de commissie in een overgangsfase, maar wordt er tegelijkertijd gebouwd aan een stevige commissie met nieuwe impulsen.

Adviescommissie - Frans Hazeleger

In 2018 hebben we op verschillende momenten gevraagd en ongevraagd advies gegeven, hebben we meegedraaid in het breed LB en hebben we voor de functie van penningmeester en vicevoorzitter gesprekken gevoerd met de kandidaten. Onderwerpen waarover wij advies hebben uitgebracht zijn: handhaving van de Drie Formulieren van Enigheid, wenselijkheid van directe familieleden in het bestuur, de website, verschijning van In Contact en de opzet van SGPJ-café's. Daarnaast hebben we intensief meegedacht met het nieuwe beleidsplan. In de verschillende fasen hebben wij hierover ons advies gegeven. We kijken terug op een jaar waarin de samenwerking met het bestuur goed te noemen was.

Lokaal - Arie Rijnveld

Er zijn binnen SGP-jongeren nu ruim 25 lokale commissies. De achterliggende jaren zien we vanuit hen een toenemende betrokkenheid bij de gehele organisatie. Er worden mooie avonden en interessante activiteiten georganiseerd. Elke commissie richt zijn werk zelfstandig in en dat leidt tot een scala aan activiteiten. Het afgelopen jaar zijn er op diverse plaatsen nieuwe commissies van start gegaan. Tussen de commissies onderling wordt goed samengewerkt en de communicatie verloopt op een prettige manier.

4. Tweede Kamer

4.1 Inleiding

Naar goede gewoonte levert ook de Tweede Kamerfractie een bijdrage aan het jaarverslag van de partij. In ons verslag geven we inzicht in de reguliere werkzaamheden in het parlement: de debatbijdrages, Kamervragen en alles wat daarmee samenhangt, maar we proberen ook een indruk te geven van de externe activiteiten van de fractie.

4.2 Samenstelling van het team

In de samenstelling van het team vond een ingrijpende wijziging plaats: Elbert Dijkgraaf zag zich in april vanwege persoonlijke omstandigheden genoodzaakt terug te treden als lid van de Tweede Kamer. In een openbare brief aan zijn collega's in de Tweede Kamer legde hij uit waarom hij deze keuze maakte. Acht jaar lang hebben we in de fractie genoten van zijn hartelijkheid en humor en gebruik mogen maken van zijn kennis en daadkracht. In het bijzonder ook wel toen er onderhandeld moest worden met diverse kabinetten, kwam dat heel goed van pas. We zijn hem veel dank verschuldigd.

Zijn plaats is ingenomen door Chris Stoffer, omdat de nummer vier van de lijst, Bert-Jan Ruissen, zich beschikbaar had gesteld voor het lidmaatschap van het Europees Parlement (verkiezingen 23 mei 2019).

Op 12 april vond de beëdiging van Chris Stoffer plaats en twee weken later hield hij zijn maidenspeech. Hij zet zich in voor verkeersveiligheid, gezinnen, de eenverdiener, behoud van de schepping, ontwikkelingshulp en een sterke krijgsmacht. We zijn dankbaar dat hij zijn draai op het Binnenhof zo snel heeft kunnen vinden.

Voor wat betreft de medewerkers hebben we in het verslagjaar afscheid genomen van Arnoud Proos die, na zes jaar werkzaam geweest te zijn bij onze fractie, in juni aan de slag is gegaan als wethouder voor de CU-SGP in Barendrecht. Zijn plaats als persvoorlichter werd ingenomen door Cornel van Beek, die al als fractiemedewerker werkzaam was.

Diens werkzaamheden zijn (deels) overgenomen door Jenny Romijn-van Wingerden die per september benoemd werd als medewerker secretariaat.

Daarnaast is Wilhelm Doeleman (adviseur bestuurdersvereniging) per 1 september voor een dag in de week aangesteld als communicatieadviseur.

Tot slot. Geerlof de Jong, sinds september 2007 beleidsmedewerker, is per 1 januari 2019 in dienst getreden bij de NPV als senior communicatieadviseur. Hij is opgevolgd door Ardjan Boersma.

Hieronder volgt een overzicht van Kamerleden en medewerkers met hun portefeuilles.

Kamerleden:

- Kees van der Staaij, lid van de Tweede Kamer sinds 19 mei 1998, fractievoorzitter per 17 juni 2010, voorzitter van de Stichting Fractiebijstand SGP
Portefeuilles: Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken, Justitie en Veiligheid, Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Constitutionele Zaken
- Chris Stoffer, lid van de Tweede Kamer sinds 12 april 2018, penningmeester van de Stichting Fractiebijstand SGP
Portefeuilles: Financiën, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Defensie, Infrastructuur en Waterstaat, Economische Zaken en Klimaat, Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Roelof Bisschop, lid van de Tweede Kamer sinds 20 september 2012, secretaris van de Stichting Fractiebijstand SGP
Portefeuilles: Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Europese Zaken, Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties, Landbouwbouw, Natuur en Visserij, Politie, Vreemdelingenzaken en Migratie

Medewerkers:

- Cornel van Beek, in dienst sinds 1 april 2017 (persvoorlichter)
- Menno de Bruyne, in dienst sinds 1 juni 1984 (persvoorlichter)
Portefeuille als beleidsmedewerker: Algemene Zaken en Koninklijk Huis
- Wilhelm Doeleman, in dienst sinds 1 september 2018 (communicatieadviseur)
- Janie de Jong, in dienst sinds 1 september 1998 (secretaresse)
- Geerlof de Jong, in dienst sinds 1 september 2007 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Medische ethiek
- Henri Krooneman, in dienst sinds 1 november 2015 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Defensie, Europese Zaken
- Gijsbert Leertouwer, in dienst sinds 1 september 2007 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Jeugd en Gezin, Integratie en Inburgering, Vreemdelingenzaken en Migratie
- Hans Maljaars, in dienst sinds 1 september 2007 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Economische Zaken en Klimaat, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Infrastructuur en Waterstaat, Omgevingswet
- Eline Nieuwland-van den Bosse, in dienst sinds 1 januari 2014 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Financiën, AOW en Pensioenen, Wonen en Rijksdienst
- Jenny Romijn-van Wingerden, in dienst sinds 1 september 2018 (medewerker secretariaat)
- Willem de Wildt, in dienst sinds 14 mei 2002 (beleidsmedewerker)
Portefeuilles: Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Justitie en Veiligheid, Winkeltijdenwet

Stagiairs:

- In het vorige verslagjaar werd al melding gemaakt van de stage van Ardjan Boersma (masterstudent Geschiedenis) tot eind januari 2018.
Hij schreef onder begeleiding van Roelof Bisschop en Henri Krooneman een initiatiefnota over de hervorming van de Europese Unie. Zie verder paragraaf ‘initiatiefvoorstellen’.
- Vincent Holleman, student bestuurskunde, heeft zich tweede helft van 2018 beziggehouden met het thema ‘bescherming en versterking van het gezin’. Het natuurlijke gezin van vader, moeder en kinderen staat onder druk. De overheid voert een actief genderbeleid, waarmee zij onder meer via het onderwijs de samenleving wil beïnvloeden.
- Daarnaast is er een aantal scholieren geweest dat een dag stage heeft gelopen in het kader van beroepsoriëntatie.

Fractiedagen

De jaarlijkse fractiedagen aan het begin van het parlementaire jaar waren dit keer in Koudekerk aan den Rijn. We hebben ons onder andere met Wil Derkse bezonnen op het thema ‘De leefregel van Benedictus’ en hebben de spiegel voorgehouden gekregen op ons parlementaire werk door een journalist.

4.3 Samenwerking fractie en partij

Naast werkzaamheden voor de Tweede Kamer zijn er ook de nodige partijactiviteiten waar de fractie bij betrokken is.

- Kees van der Staaij, adviseur Hoofdbestuur
- Roelof Bisschop, bestuurslid Guido de Brès-stichting
- Kees van der Staaij en Cornel van Beek: strategiecommissie SGP
- Henri Krooneman: verkiezingsprogramma commissie CU-SGP t.b.v. Europese verkiezingen
- Menno de Bruyne: jubileumcommissie 100-jaar SGP en redactie De Banier
- Gijsbert Leertouwer: voorzitter Groenkring
- Hans Maljaars: redactie Zicht
- Cornel van Beek: redactie In Contact, campagnecommissie EP-verkiezingen
- Wilhelm Doeleman: campagnecommissie PS-verkiezingen

ISB

In samenwerking met alle geledingen heeft de partij een Integraal Strategisch Beleidsplan (ISB) SGP opgesteld voor de periode 2018-2021, getiteld ‘Samen Sterker’. In dat plan ligt voor genoemde periode vast wat we willen doen om de boodschap van de SGP zo krachtig mogelijk door te laten klinken in de samenleving.

100-jaar SGP

Daarnaast hebben we samen met de partij op diverse momenten stilgestaan bij het 100-jarig jubileum van de partij. Rond de officiële datum, 18 april 2018, heeft de SGP in de Statenpassage van de Tweede Kamer een kunstwerk aangeboden aan het parlement. Dit kunstwerk, gemaakt door Jan den Ouden, bestaat uit drie lagen glas tegen een roomwitte achtergrond. Op de achterste laag staat het portret van Willem van Oranje. Als je van dichtbij kijkt, zie je dat het portret is opgebouwd uit de handgeschreven voornamen van Nederlanders. De middelste laag is een gekalligrafeerde tekst van twee coupletten van het Wilhelmus. De voorste laag beeldt de Nederlandse vlag uit. Het kunstwerk drukt uit dat het volkslied bij de volksvertegenwoordiging hoort, net als de Nederlandse vlag in de plenaire zaal. Tijdens de overhandiging werd het volkslied gezongen door een gelegenheidskoor.

Pro-family-netwerk

In het voorjaar werd - samen met het wetenschappelijk instituut - een interactieve bijeenkomst belegd met het oog op versterking en vorming van het pro-family-netwerk in Nederland.

In het najaar was er een internationaal congres 'Family first', waarin met vertegenwoordigers uit diverse Europese landen en het Midden-Oosten werd nagedacht over positieve gezinspolitiek.

Verkiezingen

De start van de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen vond plaats op 19 januari in Veenendaal. Daarna zijn in de periode tot aan de gemeenteraadsverkiezingen op 21 maart bijdragen door onze Kamerleden geleverd aan verkiezingsbijeenkomsten in Hardinxveld-Giessendam, Zegveld, Westland, Hoozeveen, Alphen aan den Rijn, Alblasterdam, Overbetuwe, Amersfoort, Kampen, Scherpenzeel, Hardenberg, Bodegraven, Harderwijk, Barneveld, Genemuiden, Twenterand, Urk, Ronde Venen, Goes, Dordrecht, Neder Betuwe, Ermelo, Hendrik Ido Ambacht, Apeldoorn en Ridderkerk.

In november waren herindelingsverkiezingen waaraan onze fractie ook een bijdrage heeft geleverd.

4.4 Parlementaire werkzaamheden

2018 was het eerste volledige jaar van kabinet Rutte-III. Voor het werk in het parlement betekende dit dat nog niet heel veel nieuwe wetsvoorstellen konden worden behandeld. Veel plannen uit het regeerakkoord wachten nog op verdere uitwerking.

Tijdens de wekelijkse fractievergadering op dinsdagmorgen wordt de vergaderagenda doorgenomen aan de hand van de agenda's van de Kamerleden en de speerpunten die we met elkaar hebben vastgelegd. Afspraken van Kamerleden voor werkzaamheden buiten de Kamer worden altijd gemaakt onder voorbehoud van de Kameragenda, waardoor het nagenoeg altijd lukt om deel te nemen aan de debatten die voor ons belangrijk zijn.

In de Tweede Kamer zijn een aantal vaste commissies, gerelateerd aan de departementen. Daarnaast zijn er werkgroepen met een bijzondere opdracht. Eén zo'n werkgroep is die ten behoeve van 'Herziening reglement van Orde'. Deze commissie staat onder leiding van Kees van der Staaij, en is op 3 april van start gegaan. Het streven is om medio 2019 te rapporteren.

Algemene politieke beschouwingen

Tijdens zijn bijdrage aan de Algemene Beschouwingen stelde Kees van der Staaij de wijsheid van Salomo centraal.

Enkele citaten uit zijn bijdrage:

“Recht doen vraagt om wikken en wegen. In de Spreuken van Salomo klinkt de oproep om niet af te wijken naar rechts of naar links, en de voet af te wenden van het kwade pad. Door hier gehoor aan te geven, kan het beleid aan wijsheid winnen! We lichten enkele thema's eruit die de SGP na aan het hart liggen:

- meer bescherming voor kwetsbaar leven;
- tegenwicht bieden aan de kwaadaardige demonisering van Israël, zoals in de VN-mensenrechtenraad. De naam van koning Salomo is en blijft voor altijd verbonden met het Joodse volk en Israël en Jeruzalem;
- terughoudender toelatingsbeleid te voeren en meer oog te hebben voor de donkere kanten van de islam.”

“Waar een echt Salomonsoordeel ontbreekt, dreigt inderdaad een ongelukkig compromis. Ook nu. Weet u wat echt met stip het ongezondste compromis is van dit kabinet?

Dat is de drugsdeal, oftewel het experiment met staatswiet.

Nederland heeft helaas een buitengewoon slechte naam als het om drugs gaat. We staan bovenaan de verkeerde lijstjes. De criminaliteit is enorm. In plaats dat alle aandacht uitgaat naar de bestrijding daarvan, wordt nu enorm veel energie gestopt in zo'n staatswietexperiment. De omgekeerde wereld."

Afgesloten werd met een verwijzing naar het eeuwfeest van de SGP:

"De SGP viert dit jaar haar eeuwfeest. Heel vaak in die honderd jaar is deze wijsheid van Salomo aangehaald: Vreest God, houd Zijn geboden, dit betaamt alle mensen. Dat is ook onze oproep nu."

Debatten en algemene overleggen

Door de SGP werd deelgenomen aan ca. 230 (plenaire) debatten en overleggen. Leuk om te vermelden is dat Roelof Bisschop in mei 2018 werd uitgeroepen tot 'debatkoning van de Tweede Kamer'. Hij deed het voorliggende jaar 102 keer mee aan een debat.

In het najaar hebben we deelgenomen aan alle begrotingsbehandelingen. Het is woekeren met de ons toegemeten tijd, maar ook dit jaar is het gelukt om de voor ons belangrijke onderwerpen aan de orde te stellen.

Zo dienden we bij de behandeling van de begroting Economische Zaken een motie in over de vrijheid van winkeliers om op zondag hun winkel gesloten te houden. De motie kreeg steun van een meerderheid.

Dat gold eveneens voor een motie bij de begrotingsbehandeling Defensie over formeel kenbaar maken van het bezwaar tegen een Europees leger.

We lichten er in dit verslag verder enkele wat meer in het oog springende debatten en activiteiten van de fractie uit.

- *dividendbelasting*: veel debatten werden gevoerd over het voorstel van de regering om dividendbelasting af te schaffen. Het voert te ver om in dit jaarverslag uitgebreid op de inhoud in te gaan, maar de SGP was kritisch over dit voorstel en werd hierin steeds meer bevestigd. Uiteindelijk werd het voorstel ingetrokken en kwam de regering met een alternatief dat ten goede kwam aan het bredere bedrijfsleven.
- *eenverdieners*: op verzoek van de SGP werd voor het eerst in de Tweede Kamer een apart debat gevoerd over de financiële positie van eenverdienersgezinnen. Het is de SGP al jarenlang een doorn in het oog dat naar verhouding veel meer belasting wordt afgedragen door deze gezinnen. Een motie over het wegnemen van de pijnpunten in de marginale druk werd aanvaard. Voorafgaand aan dit debat hebben we een gesprek georganiseerd met eenverdieners die mantelzorger zijn, dan wel zorg dragen voor een of meer pleegkinderen.
- *informele netwerkbijeenkomst 'vervolgde kerk'*
In april hebben we, samen met CDA en ChristenUnie, een bijeenkomst belegd met organisaties die opkomen voor de vervolgde kerk wereldwijd. Doel van de bijeenkomst was versterking van de band tussen deze organisaties en de politiek, alsmede kennisuitwisseling en te komen tot een initiatief ter bevordering van de bewustwording over christenvervolgung.
- *rondetafelgesprek Genderbeleid*
In december werd een rondetafelgesprek georganiseerd, waarbij een aantal experts vanuit hun eigen vakgebied ingingen op de ontwikkelingen, achtergronden en wetenschappelijke inzichten inzake gender.

Initiatiefvoorstellen SGP

Naast de regering, kunnen ook leden van het parlement initiatief-(wets)voorstellen in dienen.

- *Het initiatiefvoorstel Van der Staaij dat al in 2006 werd ingediend, namelijk het regelen dat voor EU-Verdragen een twee derde meerderheid vereist is*, is aanvaard in de Tweede Kamer. De behandeling in de Eerste Kamer vond plaats op 24 januari 2017, maar werd aangehouden totdat de staatscommissie Bezinning Parlementair Stelsel, de commissie-Remkes, haar onderzoek had afgerond. Dat vond plaats in december 2018. Over ons initiatief wordt het volgende vermeld: "De staatscommissie adviseert, evenals de commissie-Thomassen heeft gedaan, tot een ruimere uitleg van artikel 91, derde lid, Grondwet in die zin dat niet alleen de inhoud van een concrete Grondwetsbepaling relevant is, maar ook de daaraan ten grondslag liggende uitgangspunten en de strekking ervan. Wanneer dit advies niet wordt overgenomen adviseert de staatscommissie het voorstel-Van der Staaij tot uitgangspunt te nemen "...". Wat ons betreft kan het voorstel nu afgehandeld worden in de Eerste Kamer.
- *Het initiatiefvoorstel Bisschop en Rog (CDA) om de wettelijke bevoegdheid om een diagnostische toets te kunnen verplichten te schrappen* werd op 3 april succesvol afgerond na aanvaarding door de Eerste Kamer. Hiermee wordt de vrijheid van onderwijs, en de positie van scholen en docenten versterkt, een belangrijk speerpunt van de SGP.

- *Initiatiefvoorstel Van der Staaij ter afschaffing van de voorwaardelijke invrijheidstelling en aanpassing van de voorwaardelijke veroordeling*, werd eind 2017 ter advies voorgelegd aan de betreffende instanties. Met dit voorstel wordt beoogd de automatische strafkorting van een derde deel van de gevangenisstraffen af te schaffen.
Het advies van de Raad van State is ontvangen en we bezinnen ons nu op het vervolgtraject, mede in het licht van het feit dat de regering zelf ook met een voorstel komt om iets te doen aan de voorwaardelijke invrijheidstelling.
- *Initiatief-nota Bisschop "De lidstaten weer aan het roer"*.
Een breed publiek en politiek debat over de toekomst van Europa is meer nodig dan ooit. Om dat debat te bevorderen, heeft de SGP gewerkt aan de initiatiefnota 'De lidstaten weer aan het roer!' In deze nota hebben we de noodzakelijke maatregelen in kaart gebracht voor het bewandelen van een 'Derde Weg' als alternatief voor een federaal Europa dan wel het uiteenvallen van de EU of een Nexit. De nota is op 13 februari gepresenteerd en overhandigd aan Martin Sommer (Volkskrant) en Bert-Jan Ruissen (kandidaat EU-parlement). De nota werd voorzien van een reactie van de regering en 21 juni behandeld in de Tweede Kamer. Een motie over versterking van de rol van nationale parlementen werd aanvaard.
- *Initiatiefvoorstel Van der Staaij Keuzehulp onbedoeld zwangere vrouwen*: in dit voorstel wordt geregeld dat ongewenst zwangere vrouwen al vanaf het eerste contact met de arts, zowel schriftelijk als mondeling moeten worden geïnformeerd over de alternatieven voor een abortus.
- *Initiatiefvoorstel Ellemeet (GroenLinks) en Van der Staaij. Wijziging van de Aanbestedingswet 2012 in verband met het schrappen van de verplichte aanbesteding binnen het sociaal domein*: Het voorstel voorziet in een wijziging van de Aanbestedingswet 2012 waardoor gemeenten niet meer verplicht zijn aan te besteden in het sociale domein.
- *Initiatiefvoorstel Bisschop en Kwint (SP) in verband met het afschaffen van het lerarenregister*: de consultatieronde is geweest en worden nu verwerkt.

Amendementen en moties

Door de SGP werden 24 amendementen ingediend, waarvan er 12 werden aangenomen. De amendementen gaan bijvoorbeeld over:

- het invoeren van een vliegbelasting;
- betaalbaarheid en betrouwbaarheid van het klimaatplan;
- verlaging van de drempel voor de giftenaftrek;
- geen cliëntenraad voor kleine ambulante zorginstellingen;
- het recht op kinderbijslag voor minderjarigen die geen studiefinanciering ontvangen.

Daarnaast werden er 113 moties ingediend met de SGP als eerste indiener, waarvan er 84 in stemming werden gebracht. Daarvan werden er 43 aanvaard.

De moties en amendementen gaan over veel uiteenlopende onderwerpen, vaak gerelateerd aan onze speerpunten, zoals:

- geen CRISPR-Casetechniek toepassen;
- onthouden van steun aan het migratiepact van Marrakesh;
- wettelijk recht op onbetaald rouwverlof;
- verbieden van hoorbare gebedsoproepen in azc's;
- hanteren van de IHRA-definitie voor antisemitisme;
- gerichte integrale actieagenda's voor verkeersveiligheid;
- vrijheid van winkeliers om op zondag hun winkel gesloten te houden;
- vrijstelling (voor leerlingen) van deelname aan religieuze handelingen;
- stoppen met het staatswietexperiment;
- genderdiversiteit niet als absolute streefnorm in het emancipatiebeleid;
- beperken van de lasten voor kleine scholen;
- signaleren en verhelpen van knelpunten in de palliatieve terminale zorg;
- het maximeren van de aanspraak op fosfaatruimte;
- over het tegemoetkomen van melkveegezinsbedrijven;
- over wettelijk gegarandeerde wijkagenten;
- over formeel kenbaar maken bezwaar tegen een Europees leger.

Schriftelijke en mondelinge vragen

Er werd 55 keer een serie schriftelijke vragen gesteld. Die vragen gaan bijvoorbeeld over martelingen door de Palestijnse autoriteiten, de toename van synthetische drugscriminaliteit, kerksluitingen in China en de ranglijst christenvervolging van Open Doers, de stijging van het aantal zelfmoorden, de

toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor rolstoelgebruikers, ex-moslims die bedreigd worden in Nederland, en bijvoorbeeld over het uitzetten van antisemitische asielzoekers. Ook werden er één keer mondelinge vragen gesteld, namelijk over het verstrekken van dodelijk poeder door Coöperatie Laatste Wil aan 300 mensen.

4.5 Overige (buiten)parlementaire activiteiten

Ook dit jaar waren er veel verschillende activiteiten die buiten het reguliere werk in de Tweede Kamer omgaan. De Kamerleden en medewerkers gingen het land in voor werkbezoeken en voor het houden van lezingen voor afdelingen/kiesverenigingen, SGP-jongeren, kerkelijke verenigingen, congressen etc.

In het kader van bijscholing/verdieping worden lunchlezingen georganiseerd en nodigen we sprekers uit voor de zogenaamde Groenkring.

Voor de Groenkring waren dat: prof. dr. A. van de Beek die op 31 mei een lezing hield over 'Symboolpolitiek', en dr. B. Wallet die op 6 november sprak over Groen van Prinsterer en de Joden.

Sprekers tijdens de lunchlezingen waren:

- J. de Hoop Scheffer over 'Trans-Atlantische samenwerking'
- Mevr. M. Zee over 'sharia in Europa'
- O. van der Galiën over 'dichter bij de burger'
- E.J. Zürcher over 'Turkije'

Werkbezoeken

De vrijdagen, en in mindere mate de maandagen, worden benut voor werkbezoeken in het land. Begin van het jaar stonden deze vooral in het teken van de gemeenteraadsverkiezingen.

Om een indruk te geven hierbij een aantal van de werkbezoeken: stelselherziening geweldsaanwending, migrantenkerken in Amsterdam, basisscholen in Genemuiden, start van de week van de zorg op het Hoornbeeck College, Cheider in Amsterdam, gastcollege Evangelische Hogeschool, viskotter, ING, De Compagnie in Krimpen a/d IJssel, binnenvaart, Philadelphia, politie Oost-Nederland (verkeersveiligheid), geothermieproject, Opella (zorg), Leo Kanner (passend onderwijs), Schutse in Oud-Vossemeer, Universiteit van Amsterdam, Home for Kurds in Rotterdam.

Buitenlandse werkbezoeken

- Kees van der Staij heeft in het meireces met de commissie buitenlandse zaken Saudi-Arabië bezocht.
- Chris Stoffer is in het zomerreces met de commissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking op werkbezoek geweest in Uganda en Ethiopië.
- Roelof Bisschop en Cornel van Beek waren in het zomerreces op werkbezoek in Hongarije om zich te oriënteren op het asielbeleid, het reformatorsch onderwijs en antisemitisme in dat land.

Ambtenarenbijeenkomst

In oktober hadden we de jaarlijkse ontmoeting met SGP'ers die werkzaam zijn bij de Rijksoverheid.

Statenledencontact en contact met Waterschapsbestuurders

Tweemaal werd overlegd met de SGP-Statenleden: op 22 juni en 30 november. Die dag waren we te gast bij onze Overijsselse fractie.

Tevens was Roelof Bisschop 6 april aanwezig bij het Waterschapsplatform van de SGP.

SGP-ondernemers

Het SGP-ondernemersplatform was in juni te gast in de Tweede Kamer, met als spreker minister Wiebes. In het najaar waren zij te gast in Ede bij Falk Bouwsystemen.

Tot slot

Met dankbaarheid mogen we terugkijken op het afgelopen jaar. Aan de vele vragen, telefoontjes en berichten die we binnenkrijgen, merken we de grote betrokkenheid en het warme medeleven van heel veel mensen uit de achterban. Bij heugelijke momenten is gedeelde vreugd dubbele vreugd. En in moeilijkere tijden merken we dat gedeelde smart juist halve smart is. Wij danken een ieder voor alle steun en het gebed.

5. Eerste Kamer

5.1 Christelijk en constructief

Ook in 2018 hebben de senatoren van de SGP, Peter Schalk en Diederik van Dijk, zich ingezet om een bijdrage te leveren aan een adequate invulling van de rol van de Eerste Kamer. Die rol betreft primair het toetsen van de kwaliteit van voorgestelde wetgeving. Deze toets spitst zich toe op drie hoofdcriteria: rechtmatigheid, handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid. Hoewel de Eerste Kamer uiteraard ook een politiek orgaan is, ligt de toegevoegde waarde van deze Kamer vooral in het stevig vasthouden aan deze rol aan het einde van het wetgevingsproces. In een tijd waarin de aandacht van veel politici voor grondrechten, wettige procedures en handhaafbaarheid geen overdreven vormen aanneemt, ligt hier bij uitstek het bestaansrecht van de Eerste Kamer.

Redelijk bepalend voor het politieke jaar 2018 waren natuurlijk de eerste schreden van het eind 2017 aangetreden kabinet-Rutte III. Een kabinet met daarin maar liefst twee partijen die de 'C' in hun naam dragen. Dat schept verwachtingen, maar betekent ook een zorgvuldige bejegening van dit kabinet door de SGP-senatoren. Scherp waar nodig, welwillend waar mogelijk. De hoogste en beslissende norm hierbij is het Woord van God.

De coalitiepartijen die het kabinet-Rutte III vormen, beschikken over 38 zetels in de Eerste Kamer. Een minieme meerderheid derhalve, die ook zeer eenvoudig kan verdampen bij de komende verkiezingen voor de Eerste Kamer in het voorjaar van 2019. Dit heeft als gelukkige consequentie dat de regering gedwongen is ieder wetsvoorstel extra gedegen te onderbouwen en te motiveren, maar ook om mogelijke politieke steun van andere fracties niet te frustreren. Dat is positief te waarderen. De mogelijkheden die dit biedt, worden door de SGP constructief en zorgvuldig aangegrepen.

5.2 Schalk

Er is altijd wel iets bijzonders in de Eerste Kamer. Vrijwel elke week gebeurt er wel iets waar je even van staat te kijken. Soms rond personen, dan weer rond procedures. En natuurlijk over wetten. Zo was een van de eerste debatten waaraan Schalk deelnam in 2018 gewijd aan een wet die het mogelijk maakt voor de regering om diep in te grijpen in een van de Caribische landsdelen, namelijk Sint Eustatius. De situatie was daar zo ver uit de hand gelopen dat ingrijpen noodzakelijk was. De fractie van de SGP heeft daarbij ingezet op stabiliseren - normaliseren - democratiseren. Overigens, aandacht voor de overzeese gebiedsdelen is blijvend van belang, ook door de gevolgen van de orkanen die daar nog steeds voelbaar zijn.

Het jaar 2018 was voor de Eerste Kamer een jaar van wachten op nieuwe wetsvoorstellen vanuit het kabinet Rutte III. Immers, een nieuw kabinet komt met allerlei nieuwe voornemens. Dat duurt normaal gesproken wel even, maar dan moeten de belangrijkste wetsvoorstellen toch komen. Het is echter merkbaar dat het niet eenvoudig is om met vier regeringspartijen snel te komen met ingrijpende wetsvoorstellen. De praktijk wijst uit dat vooral haast gemaakt is met de onderlinge uitruil van de verschillende partijen.

Twee in het oog springende zaken waren het intrekken van de referendumwet en de deconstitutionalisering van de benoeming van de burgemeester en de commissaris van de Koning. Het intrekken van het referendum was vooral lastig voor D66. Uiteraard had iedereen gemerkt dat het raadgevend referendum heel veel politieke onrust kan veroorzaken. Logisch dat het nieuwe kabinet daarvan af wilde. Als tegenhanger was er de deconstitutionalisering van de burgemeester en van de commissaris van de koning. Dat betekent dat de benoeming van deze functionarissen uit de Grondwet wordt gehaald en dat de mogelijkheid ontstaat dat er een wetsvoorstel wordt ingediend om te komen tot

bijvoorbeeld een gekozen burgemeester. Of dat zal gaan gebeuren is nog onduidelijk. Net zoals het onduidelijk is of er in plaats van het raadgevend referendum in de toekomst een bindend referendum zal worden voorgesteld. Hoe dan ook, de cadeautjes voor de verschillende coalitiepartijen zijn uitgedeeld. Het wachten is nu op een doorbraak in de grote problemen waar het kabinet voor staat, zoals op het gebied van pensioenen en van het klimaat.

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen in de Eerste Kamer, meestal ongeveer een maand na Prinsjesdag, is door de SGP aandacht gevraagd voor een viertal kernwaarden. Als eerste balans in zorg en werk, uiteraard met aandacht voor de positie van eenverdieners. Het tweede thema was een gezond ondernemersklimaat, waarbij speciaal aandacht voor zondagsarbeid is gevraagd. Als derde punt hebben we gepleit voor aandacht voor vrede en veiligheid, met specifieke aandacht voor defensie. Ten slotte kwam aan de orde de oproep tot eerbied voor het leven en ontzag voor de dood. Daarbij is aandacht gevraagd voor de fontein op het Binnenhof. Voor de meeste mensen was het niet bekend dat daarop een tekst uit de Vulgata (een Latijnse Bijbelvertaling) staat: 'U bent mijn enige hoop, Heere, mijn God, van jongs af vertrouw ik op U, al in de moederschoot was U het die mij droeg'.

Bij de Algemene Financiële Beschouwingen en bij de Behandeling van het Belastingplan 2019 is door Schalk onverminderd verder gesproken over de exorbitante verschillen in belastingdruk tussen eenverdieners en tweeverdieners. Uiteindelijk is er een toezegging van de staatssecretaris gekomen dat hij samen met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gaat onderzoeken hoe de hoge marginale druk kan worden genormaliseerd. Daarbij wordt nadrukkelijk de positie van de eenverdieners in ogenschouw genomen. Hopelijk wordt dit een stapje in de goede richting.

5.3 Van Dijk

In januari debatteerde de Eerste Kamer over drie complexe wetsvoorstellen, met een lange en ingewikkelde voorgeschiedenis, die betrekking hebben op gedwongen zorg. De SGP-woordvoerder hekelde met name de bureaucratische rompslomp die aan deze wetsvoorstellen is verbonden. Voor het zorgpersoneel betekent dit nieuwe lasten, die ten koste gaan van een goede zorgverlening.

Tijdens dit debat vroeg Van Dijk aan minister De Jonge expliciet naar de relatie tussen de Wet zorg en dwang én het uitvoeren van euthanasie bij wilsonbekwame patiënten. Er zijn inmiddels verschillende voorbeelden bekend waarbij mensen met dementie voorafgaand aan de dodelijke injectie versuffende medicatie in hun eten of drinken kregen. Soms werden zij daarbij zelfs vastgehouden door hun naasten. Dergelijke dwang zou uitgesloten moeten worden; op geen enkele wijze zou verzet tegen de dodelijke injectie bij voorbaat mogen worden gebroken.

Tijdens het debat werd dit punt onvoldoende tot klaarheid gebracht. Later kwam de minister hierop schriftelijk terug. Dwang bij euthanasie mag niet, maar een wilsonbekwaam persoon versuffen voorafgaand aan de dodelijke injectie mag wel. Dit leidde tot nieuwe schriftelijke vragen van de SGP. Verzet tegen euthanasie mag niet onmogelijk worden gemaakt, ook niet als het gaat om dementerende patiënten. Hiermee betreden we een levensgevaarlijk terrein. Helaas bleek de minister vast te houden aan zijn eigen koers op dit terrein. Het plegen van euthanasie op (wilsonbekwame) patiënten zal ongetwijfeld de aandacht van de SGP blijven behouden.

Veel aandacht was er voor het wetsvoorstel inzake orgaandonatie. Van wie is ons lichaam als wij de laatste adem uitblazen? Feitelijk is dat voor de SGP de kernvraag rond dit voorstel. Het wetsvoorstel vraagt dat de overheid ons donorformulier alvast voor ons invult met 'ja, tenzij'. Dit is een principiële verandering ten opzichte van het huidige beslissysteem voor orgaandonatie dat in principe uitgaat van expliciete toestemming voor orgaandonatie. De overheid grijpt hier fors in in de persoonlijke vrijheid van mensen. Om die reden stemde de SGP met overtuiging tegen dit wetsvoorstel.

Tijdens de Algemene Europese Beschouwingen vroeg Van Dijk expliciet aandacht voor een EU die zich beperkt tot haar kerntaken; voor de relatie tussen de groeiende islam en het groeiende antisemitisme; voor de desastreuse, progressieve levensbeschouwelijke koers van de EU op het terrein van seksualiteit, huwelijk en gezin; voor de fnuikende betutteling van Oost-Europese landen. Tot slot vroeg hij het kabinet om robuuste steun voor de Joodse staat Israël en verplaatsing van de Nederlandse ambassade naar Jeruzalem.

Als enige fractie stemde de SGP tegen het wetsvoorstel om vrouwen te verplichten tot militaire dienstplicht. Een dergelijke verplichting is niet in het belang van vrouwen en miskent ook het mooie onderscheid, zoals gegeven door onze wijze Schepper, tussen mannen en vrouwen.

Tijdens de begroting van Justitie & Veiligheid hekelde Van Dijk de onevenwichtigheid van het Pact van Marrakesh op het terrein van migratie. Een motie van zijn hand om de totstandkoming en uitwerking van

dergelijke internationale afspraken in onze nationale rechtsorde een betere democratische legitimatie te geven, kon helaas niet rekenen op steun van de coalitiepartijen.

Andere debatten en wetsvoorstellen waaraan Van Dijk een bijdrage leverde, betroffen het neerhalen van de MH17, de staat van onze rechtsstaat, terrorismebestrijding, het Europees Openbaar ministerie, belediging van staatshoofden, etc.

5.4 Spanning

In het jaar 2018 zijn ook de voorbereidingen begonnen voor de verkiezingen van de Eerste Kamer in 2019. Op de partijdag van 21 april werd de voordracht van het Hoofdbestuur van de lijsttrekker bekrachtigd. Later in het jaar is de lijst voor de verkiezingen verder vorm gegeven. Schalk en Van Dijk mogen inmiddels ruim 3,5 jaar het ambt van Eerste Kamerlid vervullen. Met het verlangen om daar uit te dragen wat in Filippenzen 4:8 wordt aangeraden, namelijk ‘al wat waarachtig is, al wat eerlijk is, al wat rechtvaardig is, al wat rein is, al wat wel luidt’. Tot eer van God en tot heil van de samenleving.

Het is een plicht, maar niet minder een groot voorrecht om ook in de Eerste Kamer op deze manier te verwijzen naar het Woord van de Heere God.

De woorden van de theoloog Ph.J. Hoedemaker mogen daarbij een goede richtingwijzer zijn:

“Het is dwaas het onmogelijke te zoeken, maar het is even dwaas, ja het is goddeloos, zich bij het verkeerde neer te leggen.”

In deze ‘spanning’ willen de SGP-senatoren graag hun ambt vervullen.

6. Eurofractie

De Eurofractie ChristenUnie-SGP is lid van de politieke fractie van Europese Conservatieven en Hervormers (ECR) in het Europees Parlement (EP). De Eurofractie heeft twee leden: Bas Belder namens SGP en Peter van Dalen namens ChristenUnie. Belder is lid van de commissie Buitenlandse Zaken. Daarnaast is hij plaatsvervangend lid van de Landbouwcommissie en van de Begrotingscommissie. Voorts is hij vicevoorzitter van de delegatie voor de betrekkingen met Israël en lid van de delegatie voor de betrekkingen met Iran. De meeste vergaderingen in commissie- en delegatieverband vinden plaats in Brussel. Daarnaast wordt twaalf keer per jaar plenair vergaderd in Straatsburg.

De volgende medewerkers waren in 2018 in dienst van het SGP-smaldeel van de Eurofractie:

- Elise Abbey-van Doorn MA
- Leonard den Boef MA
- Christine van Dijk LLM
- Gonda van den Heuvel-van 't Zelfde MA
- Walter van Luik MSc

6.1 Buitenlandse Zaken

Op het terrein van buitenlands beleid beheerste de situatie in de Arabische wereld en Turkije evenals in voorgaande jaren regelmatig de parlementaire agenda. Bas Belder heeft actief deelgenomen aan de hierover gevoerde debatten. Belder was dit jaar schaduwrapporteur op o.a. de jaarlijkse voortgangsrapporten over Turkije en Bosnië-Herzegovina en op een rapport over het strategisch partnerschapsakkoord met Japan.

In het najaar van 2017 werd Belder voor de vierde maal aangewezen als rapporteur voor een initiatiefrapport van het EP over de betrekkingen tussen de EU en China. In het kader hiervan werd in april 2018 een werkbezoek afgelegd aan China en Hong Kong. Het rapport is, na maanden van voorbereiding, in september met een overgrote meerderheid aangenomen door de plenaire vergadering van het EP.

De Eurofractie heeft zich met grote regelmaat ingezet voor godsdienstvrijheid wereldwijd. Er is aandacht gevraagd voor de positie van christenen in onder meer China, Cuba, Iran, Syrië en Turkije.

In april organiseerden we in samenwerking met Stichting De Ondergrondse Kerk een tweedaagse conferentie over godsdienstvrijheid en mensenrechten in China, met als hoofdspreker dr. Bob Fu, directeur van de Amerikaanse organisatie ChinaAid.

6.2 Israël en Joodse gemeenschappen in Europa

De Eurofractie heeft zich in het afgelopen jaar ingezet voor een verbetering van de relatie tussen de EU en de Joodse staat Israël, alsook voor het welzijn van de Joodse gemeenschappen in Europa; dit in een klimaat van toenemend antisemitisme en destabilisering.

Als vicevoorzitter van de Israël-delegatie van het Europees Parlement reisde Belder diverse keren naar Israël voor gesprekken met politici, academici en het brede maatschappelijk veld. Belder bezocht daarbij ook de gebieden rondom Gaza om de maatschappelijke gevolgen van de aanhoudende protesten aan de grens in ogenschouw te nemen.

Ook in de plenaire debatten en teksten wees de Eurofractie op het belang van veiligheid en stabilisatie in de regio. Via schriftelijke vragen aan de Europese Commissie (EC) hekelde Belder de indirecte EU-steun voor haatzaaiende schoolboeken in het Palestijnse onderwijs.

In de loop van 2018 organiseerde Belder diverse conferenties in het Europees Parlement: in januari en augustus over de bredere regionale veiligheidscontext, met daarin specifieke aandacht voor de destabiliserende rol van Iran, in november een seminar over de christelijke presentie in het heilige land met medewerking van onder meer Esther Grisnich, en in december in samenwerking met o.a. de European Christian Political Movement de jaarlijkse conferentie over de toekomst van EU-Israël relaties.

Belder heeft het afgelopen jaar, op verzoek van de familie, bijzondere aandacht gevraagd voor teruggave van het door Hamas gegijzelde lichaam van de Israëlische luitenant Hadar Goldin. In juni initieerde Belder een hoorzitting over de humanitaire zaak in het EP en in december de opening van een tentoonstelling van de kunstwerken van Hadar Goldin in het Europees Parlement in Straatsburg om opnieuw aandacht te vragen voor de slepende zaak.

6.3 Landbouw

In 2018 continueerde Belder als plaatsvervangend lid in de landbouwcommissie de inzet voor de Nederlandse landbouwsector. Belder was dit jaar schaduwrapporteur op opinies van de landbouwcommissie o.a. inzake de handelsaspecten van mondialisering voor de agrarische sector, de interne markt, het mededingingsbeleid, alsook de opinie inzake het ruimtevaartprogramma, met aandacht voor het verder ontwikkelen van precisielandbouw door frequente satellietbeelden.

Diverse praktische problemen werden aangekaart bij de Europese Commissie; concurrentieverstorende pluimveehandel vanuit Oekraïne alsook oneigenlijke importheffingen door Colombia t.a.v. de aardappelsector.

In juni 2018 bracht de Europese Commissie haar voorstellen naar buiten voor het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). De EC wil toe naar een nieuw uitvoeringsmodel waarbij de lidstaten binnen gemeenschappelijke kaders meer ruimte krijgen om het GLB nationaal vorm te geven.

De amendementen die Belder in december indiende op de voorstellen voor het nieuwe GLB beogen o.a. de vermindering van administratieve lasten, praktische uitvoerbaarheid van vergroening, behoud van de jonge boerenpremie, innovatie, inbreng van de sector bij nationale strategische plannen, helderheid voor producentenorganisaties, interbranch organisaties en rondom mededingingsregels. Het EP onderhandelt momenteel over compromisvoorstellen om haar positie vast te stellen.

In 2018 organiseerde Belder diverse Brusselse landbouwbijschappen voor Nederlandse betrokkenen en had hij de eer minister Carola Schouten te verwelkomen als gastspreker over haar landbouwvisie met bijzondere aandacht voor kringlooplandbouw, en landbouwjournalist Jan Braakman als gastspreker over het journalistiek perspectief op het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.

6.4 Begroting

Voor de EU-begroting van 2019 heeft de Eurofractie een aantal wijzigingsvoorstellen ingediend. Onder meer hebben we aandacht gevraagd voor godsdienstvrijheid en antisemitisme in het Midden-Oosten en Azië. Gezien de ontwikkelingen in Turkije hebben we wederom gevraagd om stopzetting van de EU-subsidies die Turkije ontvangt met het oog op toetreding tot de EU. Deze gelden kunnen beter besteed worden aan prioriteiten die daadwerkelijk Europese toegevoegde waarde opleveren.

In mei presenteerde de Europese Commissie haar plannen voor het nieuwe Meerjarig Financieel Kader 2021-2027 (MFK). De nadruk in dit plan ligt vooral op de aanpak van grensoverschrijdende problemen zoals grensbewaking en veiligheid. Met het vertrek van het Verenigd Koninkrijk loopt de EU in deze begroting circa 14 miljard euro aan inkomsten mis. Dit gat wil de commissie dichten door een hogere bijdrage te vragen van de overige 27 lidstaten. Belder heeft zich uitgesproken tegen deze onrealistische en onnodige verhoging van het MFK.

De Eurofractie sprak zich ook uit tegen het door Angela Merkel en Emmanuel Macron gepresenteerde plan voor een aparte eurozone begroting, die bekostigd zou moeten worden door eigen Europese belastingen. Een dergelijke begroting zou vooral leiden tot een transferunie, waarbij geld van rijke naar minder rijke lidstaten zal stromen.

6.5 Overige zaken

In januari 2018 heeft de Eurofractie het jaarlijkse Brussels Beraad gefaciliteerd, een overleg van reformatorische en protestants-christelijke scholen uit verschillende lidstaten. Vertegenwoordigers vanuit meer dan tien lidstaten spraken met elkaar over de vrijheid van onderwijs in een vrije samenleving. Verschillende deelnemers uitten hun zorgen over het voortbestaan van het bijzonder onderwijs in hun land. Lobbyorganisatie Oidel (Geneve) presenteerde resultaten uit een onderzoek waaruit blijkt dat bijzonder onderwijs geen afbreuk doet aan de sociale cohesie in een samenleving.

Op 23 februari 2018 organiseerde Bas Belder een symposium over antisemitisme met als titel 'Antisemitisme in Europa/Nederland, ook ons probleem!'. Het symposium vond plaats in de Uilenburger Sjoel in Amsterdam. Het symposium bestond uit een tweeluik: Van theologische zijde hebben opperrabbijn J.S. Jacobs en ds. K. Kant een bijdrage geleverd. Daarna hebben mw. E.H. Voet en dr. B. Wallet vanuit hun eigen expertise het thema politieke en maatschappelijk belicht.

14 en 15 mei bezocht Bas Belder Londen in het kader van studiedagen van de ECR. In Londen hadden diverse ontmoetingen plaats en vergaderingen. Deze stonden alle in het teken van de naderende Brexit. Ook was er een ontvangst door premier May op Downingstreet 10 georganiseerd.

Van 20 tot 23 augustus reisde Bas Belder samen met vertegenwoordigers van de VOE naar Jordanië. In Jordanië had de delegatie diverse ontmoetingen met Jordaanse christenen. Zo werden zij ontvangen door de aartsbisschop van het Latijns patriarchaat en spraken zij op diverse plaatsen christenen en kerkelijk leiders. In 2019 zal dit bezoek vervolg krijgen in de vorm van een conferentie in Jordanië.

7. Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa (VOE)

De Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa is “de internationale poot” van de SGP en houdt zich bezig met het organiseren van politieke bewustwordingsactiviteiten in landen grenzend aan de Europese Unie in Oost-Europa, het Midden-Oosten en Noord-Afrika. De Stichting werkt daarvoor samen met christelijke politieke partijen en/of politieke organisaties in die landen. Het doel van de activiteiten is om betrokkenheid van christenen bij/in de politiek te stimuleren en bij te dragen aan democratisering en opbouw van de rechtsstaat in de betreffende landen.

Deze activiteiten worden financieel mogelijk gemaakt door subsidie voor politieke partijen in het kader van de Wet financiering politieke partijen (Wfpp) en het Nederlands Fonds voor Regionale Partnerschappen (NFRP). Het NFRP bestaat uit het Matra-programma, gericht op Oost-Europa, en het Shiraka-programma, gericht op de Arabische regio.

Behalve de reguliere activiteiten met buitenlandse partners geeft Stichting VOE, samen met de andere geledingen van de SGP, vorm aan het Internationaal Secretariaat. Doel daarvan is o.m. om relevante internationale contacten van de diverse geledingen met elkaar te delen en vragen van buitenaf snel en adequaat te kunnen beantwoorden.

In dit jaarverslag vindt u een terugblik op de werkzaamheden die door Stichting VOE in 2018 zijn verricht.

7.1 Bestuur en personeel

In het verslagjaar 2018 telde het bestuur van VOE 7 bestuursleden.

De samenstelling van het bestuur en personeel was per 31 december 2018 als volgt:

- dhr. E. van Voorden (voorzitter)
- dhr. dr. W. Jongsma (secretaris)
- dhr. drs. G.A. van der Waal (penningmeester)
- dhr. mr. P.J. den Boef (lid)
- dhr. G.A.R. Kraaijeveld (lid)
- dhr. drs. H.J. van Schothorst (lid)
- dhr. J.C. Bazen (lid)

Personeel:

- mw. M. van Oost-Mitocaru (coördinator) 0,2 fte
- vacature - deze wordt per 1 januari 2019 ingevuld

Wijzigingen:

Dhr. C.J.P. Knulst is per 1 mei 2018 vertrokken als coördinator van Stichting VOE. De lopende werkzaamheden zijn overgenomen door bestuursleden.

Het bestuur vergaderde in 2018 zeven keer.

Behalve de werkzaamheden van de coördinatoren werden alle activiteiten en projecten uitgevoerd door vrijwilligers. In veel gevallen waren deze vrijwilligers bestuursleden en door VOE uitgenodigde experts uit de achterban van de SGP, gemeenteraadsleden, de Tweede Kamerfractie, de Eurofractie en leden van de SGP-jongeren.

7.2 Activiteiten

In het verslagjaar is gewerkt aan een aantal projecten. Deze projecten zijn uitgevoerd volgens het projectplan dat in het najaar van 2017 is goedgekeurd door het bestuur. Projecten en trainingen worden altijd uitgevoerd op basis van aanvragen van de partners van Stichting VOE in Oost-Europa of de Arabische wereld en zijn derhalve vraaggestuurd.

Albanië. Van 5 tot 7 september werd in samenwerking met de Wilberforce Foundation een Zomerschool georganiseerd. Veel aandacht wordt geschonken aan de vorming van christelijke leiders. Hierbij werd grote betekenis gehecht aan de christelijke waarden en normen in de politiek. Als thema was dit jaar

door de Albanen aangegeven: *A Moral Vision for Christians in Politics. Character and Calling of Political Leaders*. Er werd door 54 personen aan deelgenomen.

Egypte. Van 25 juni tot 6 juli werd in Egypte een Zomerschool belegd onder het thema: *Intercultural Dialogue for a Sustainable Future*. De stichting VOE werkte hierbij samen met het Centre for Arab-West Understanding en de Heliopolis Universiteit. In Egypte is het niet eenvoudig voor christenen om ruimte te vinden voor het uitdragen van hun principes en dat geldt zeker het domein van de politiek. De planning was uitgegaan van 20 deelnemers. Uiteindelijk waren het er meer dan 25!

Ethiopië 9-11 mei 2018. Ongeveer 25% van de leden van de federale parlement van Ethiopië zijn openlijk christelijk en willen de christelijke waarden toepassen in hun werk. De meesten van hen vergaderen twee keer per week voor gebed en gesprekken rondom relevante thema's als een Ethiopian Christian Mp's Fellowship. Af en toe organiseren ze ook conferenties samen met christelijke politici uit andere landen om van hen te leren hoe ze als christenen moeten functioneren in de politiek. In 2018 heeft VOE een tweedaagse training gegeven voor 15 parlementariërs. Roelof Bisschop samen met Henri Krooneman zijn namens VOE in Ethiopië geweest en een paar inhoudelijke toespraken gehouden over Christen zijn in het politiek met nadruk op de Nederlandse politiek.

Georgië. Met de VOE-partner, de Unie van Baptisten, zijn in 2018 trainingen verzorgd over sociaal ondernemerschap (en maatregelen om meervoudige waarde creatie te bevorderen) en de problematiek rondom het legaliseren van het produceren van medicinale drugs. Tijdens de **eerste conferentie** sprak docent/onderzoeker op het gebied van ondernemerschap, J.C. Bazen en leidde een workshop over dit thema, waarbij vooral de plattelandsproblematiek en bevolkingskrimp daar ter plaatse naar voren kwamen. Tijdens de **tweede conferentie** spraken G.A.R. Kraaijeveld en H.J. van Schothorst in hun bijdragen over de problematiek die het legaliseren van drugs veroorzaakt in Nederland. Met name werd ingegaan op de problematiek van onderliggende liberale waarden. Daarnaast heeft een training plaatsgevonden met de jongerenorganisatie van de buitenparlementaire Christendemocratische Partij (CDPP), over de Christelijke politiek in West en Oost-Europa.

Irak. VOE organiseerde in samenwerking met de Iraakse Democratic Movement van 12 tot 16 december een conferentie in Beiroet met als thema: *Laying the foundation of Democracy*. Vanwege de veiligheidssituatie in Irak was uitgeweken naar Beiroet! Het doel was: jongeren die participeren in besturen van diverse organisaties te trainen over democratie en het belang van goed bestuur. Speciale aandacht werd geschonken aan de rol van de media en de inhoudelijke trainingen waren gericht op het aanleren van de diverse strategieën. In de evaluatie werd aangegeven dat men graag in 2019 een drietal keren in Irak bijeenkomsten omtrent fundamentele vraagstukken en trainingen zou willen organiseren in een soort studiemodule.

Israël. In samenwerking met EDI (Economic Diplomacy and Integrity), een internationale christelijke organisatie met een afdeling in Israël, werd door SGP/VOE van 12 tot 16 november een factfinding missie uitgevoerd. Doel is: om in het onrustige en spanningsvolle Midden-Oosten een conferentie te organiseren gericht op ontmoeting van studenten, professionals en religieus betrokken mensen. Met als thema: aandacht voor wat het betekent christen te zijn in de politiek juist in het Midden-Oosten en jonge mensen te betrekken bij een politiek gericht op christelijke waarden en normen. In D. V. mei 2019 is het voornemen om deze conferentie te houden in Israël onder de voorlopige titel: *Public Policy with Christian values*.

Jordanië. Van 23 tot 24 augustus werd door enkele VOE leden samen met de Europarlementariër Bas Belder een factfinding missie uitgevoerd in Jordanië. Het doel was te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om met verschillende christelijke groeperingen een conferentie te beleggen aangaande de positie van christenen in Jordanië. Speciale aandacht werd gevraagd voor christelijk onderwijs. In een gesprek met verschillende christelijke leiders was de conclusie dat met name in het Midden-Oosten ruimte lijkt te zijn voor het organiseren van een conferentie over de positie van christenen met aandacht voor christelijke politiek en onderwijs. Hiertoe zal een Proposal worden ingediend voor een conferentie in 2019.

Kroatië. Van 28 juli tot 8 augustus organiseerde VOE in samenwerking met de organisatie EDI (Economic Diplomacy and Integrity) een Jongerenconferentie in Fuzine in Kroatië. Aantal deelnemers 32. De conferentie richtte zich sterk op de bewustwording van jongeren. Veel jongeren zijn in Kroatië cynisch over politiek. Hoe kun je jongeren toch actief betrekken bij de politiek! Centraal stond: Hoe kunnen christenen bijdragen aan christelijke waarden in het politieke bestel van hun land? In een Case study

werd diep ingegaan op het veelvoorkomend item: corruptie. Praktijkvoorbeelden toonden hoe wijd dit verschijnsel verbreid is. Hoe kan een christen echt betrokken zijn in politiek. Is praktisch leiderschap voor een christen te realiseren in de Balkan, in Kroatië?

Montenegro. Juni 2018. Van 21 tot 23 juni 2018 vond in Podgorica de conferentie “Democracy and good governance” plaats, met daarin veel aandacht voor *best practices* betreffende ondersteuning van lokale initiatieven voor jongeren. Stichting VOE organiseerde deze conferentie in samenwerking met de lokale Montenegrijnse organisatie “Roma in de samenleving”. De conferentie bestond uit een aantal lezingen en workshops. Vanuit Montenegro was er veel vraag naar hoe beleidsinstrumenten rondom het ondersteunen van innovatie en/of sociale projecten ontwikkeld zouden kunnen worden. Jacques Bazen heeft gedurende de conferentie gesproken over innovatiebeleid en welke rol overheid, bedrijven en kennisinstellingen hierin spelen. In enkele workshops geleid door Sinisha Nadazhdin werden een aantal maatschappelijke initiatieven in Montenegro besproken en vergeleken met het theoretische raamwerk dat aangebracht was door Bazen.

Nederland. In oktober organiseerde Stichting VOE in samenwerking met het Internationaal Secretariaat de jaarlijkse Internationale Conferentie.

Oekraïne/Belarus. Van 26 tot 28 juli werd in Kiev een Zomerschool georganiseerd door het Institute of Christian Democracy (Ukraine) en de Political Party Belarusian Christian Democracy (Belarus/Wit Rusland) in samenwerking met SGP/VOE. Deelnemers: uit Oekraïne, Belarus, Georgië en de Russische Federatie. Thema: *Christian values as the basis of cooperation*. Doelstelling: het trainen van met name jonge politici op het terrein van praktische politiek op basis van christelijke waarden. Hoe dit te realiseren in Oost-Europa! Sterk wordt de behoefte gevoeld om in het komende jaar blijvend aandacht te schenken aan de verdere doorwerking van de christelijke democratische waarden in de verschillende Oost-Europese regio's.

Oekraïne. Conference:Transcarpathian Reformed Church (Union of Hungarians in Ukraine).

Op 23 en 24 november werd in Eszeny door VOE met vertegenwoordigers van de Hongaarse minderheden in Zuidwest-Oekraïne een conferentie belegd onder het thema: *De rol van de kerk en christelijke politiek in de huidige samenleving*. Aanwezig: 70 deelnemers.

Naast Gerard van der Waal, die de opening verzorgde, waren als sprekers aanwezig Bert-Jan Ruissen, gemeenteraadslid van Krimpen a/d IJssel en beoogd kandidaat voor het EP en drs. C. Blenk.

POLEN. Van 19 tot 24 juli organiseerde de European Christian Political Youth organisatie van de ECPM een Zomerschool. De VOE droeg hieraan niet financieel bij maar leverde ook een bijdrage als lezing. Het thema van deze Zomerschool was: het tegengaan van mensenhandel. Onder de titel “Lobbying for Human Dignity at an international level” leverde Henk Jan van Schothorst hieraan vanuit VOE een bijdrage.

Roemenië. In Roemenië heeft de stichting VOE in september 2018 een conferentie ondersteund rondom het thema Youth and Democracy. Tijdens deze conferentie heeft J.C. Bazen namens de SGP gesproken over dit thema. Een van de thema's was de vreemde paradox die in Europa te zien is rondom een enerzijds toenemen van een politiek bewustzijn van een jongere generatie, terwijl anderzijds deze groep steeds minder geneigd is om te gaan stemmen. De verklaring hiervoor kan liggen in het wantrouwen naar politici in het algemeen, in het bijzonder onder jongeren. Tijdens de conferentie zijn diverse oplossingen besproken, waarbij de noodzaak voor een helder en op duidelijke ideologische standpunten gebaseerd beleid een sleutelrol kan spelen.

Servië. Op 26 en 27 april 2018 vond in Novi Sad de conferentie “New business models for economic development” plaats, waarin de stichting VOE participeerde. Deze conferentie werd georganiseerd door de stichting VOE in samenwerking met de organisatie “Christenen in business in de Voivodina” en de organisatie EDI (Economic Diplomacy and Integrity).

Wit- Rusland. Zie: Oekraïne/Belarus.

7.3 Internationaal Secretariaat

Enheid en afstemming van de internationale samenwerking binnen de diverse geledingen van de partij is het kerndoel van het Internationaal Secretariaat. Nederland is onderdeel van een steeds verder globaliserende wereld waarbij Nederland m.b.t. regelgeving, economische betrekkingen, handel en geopolitiek slechts een klein onderdeel is van een veel groter geheel. Het Internationaal Secretariaat

heeft als doel het in kaart brengen en onderhouden van internationale contacten en met deze contacten samen te werken aan het verspreiden van het christelijke politieke gedachtegoed.

Het Internationaal Secretariaat is het centrale aanspreekpunt voor alle internationale politieke aangelegenheden binnen de partij. Het secretariaat wordt aangestuurd door een stuurgroep waaruit een afgevaardigde vanuit alle partijgeledingen deelneemt. Het Internationaal Secretariaat valt uiteindelijk onder de verantwoordelijkheid van de Stichting Vormingsactiviteiten Oost-Europa (VOE).

7.4 Stuurgroep

De samenstelling van de stuurgroep was per 31 december 2018 als volgt:

Afgevaardigden:

- dhr. G.A.R. Kraaijeveld (Stichting VOE, voorzitter stuurgroep)
- mw. drs. E. Abbey-van Doorn (Eurofractie)
- dhr. drs. J.W. van Berkum (partijbureau)
- dhr. mr. P.J. den Boef (Hoofdbestuur)
- dhr. C.C. Hermenet (SGP-Jongeren)
- dhr. H. Krooneman MA (Tweede Kamerfractie)
- dhr. drs. J.A. Schippers (Wetenschappelijk Instituut)

De stuurgroep van het Internationaal Secretariaat vergaderde in 2018 drie keer.

7.5 Activiteiten

In het verslagjaar is gewerkt aan één concreet project, namelijk het organiseren van de Internationale conferentie van de SGP.

In veel Europese landen lijkt het normale gezin steeds meer te worden genegeerd en gewantrouwd in het overheidsbeleid. Thema van de conferentie was de rol van het gezin, met als onderwerp: Naar positieve gezinspolitiek. Dit onderwerp werd behandeld in drie delen waarin deelnemers vanuit Europa en het Midden-Oosten met van elkaar leerden door het delen van ervaringen en goede voorbeelden. 's Morgens werd gestart met een gebedsontbijt. Tijdens het middagprogramma werd gekeken hoe de boodschap van het gelukkige gezin kan worden overgebracht en welk beleid stabiel gezinsleven kan stimuleren. In de avondsessie werd het belang en de behoeften van de familie beschouwd en hoe we daarvoor steun kunnen mobiliseren.

De conferentie vond plaats op vrijdag 26 oktober en werd bezocht door zo'n 200 nationale en internationale gasten. De internationale gasten waren veelal partners van VOE.

Afsluiting

Allen die op welke wijze dan ook hebben bijgedragen aan het werk van onze partij willen we hartelijk dankzeggen. In het bijzonder is in het jubileumjaar veel werk verricht. Die dank wil het Hoofdbestuur in het bijzonder adresseren aan onze parlementariërs, vertegenwoordigers en bestuurders. De medewerkers van het partijbureau verleenden hun onmisbare en professionele steun. Dank daarvoor. De vele vrijwilligers bedanken wij voor hun werk dat vaak op de achtergrond plaatsvond. Al het werk is afhankelijk van de zegen des Heeren. De Heere geve de belijdenis van David: 'Ook zal ik voor koningen spreken van Uw getuigenissen en mij niet schamen'

Rotterdam, april 2019

mr. P.J. den Boef,
secretaris

drs. P.A. Zevenbergen,
partijvoorzitter

